

Karkerên hemû welatan û gelên bîndest yekbin!

NIŞTIMAN

Sal: 1992
Meh: Hezîran
Hejmar: 22
Biha: 15 Skr.

Serxwebûn Demokrasi Sosyalizm Yekiti

REDAKSIYON

B.Bêwar
Mîrza Pîran
Nedîm Cihat
Şayîn
Z.Zîlan

Navnîşan/Adress:
Box: 7031
164 07 Spånga - SWEDEN

Postgiro: 98 66 50 - 0

Abonetî/prenumeration:
Kes: 150 Skr. Sal/Âr
Maqam/Myndigheter: 200
Skr/Âr

Redaksiyon ji nivîsarê bi îmze ne
berpîrsiyar e.

Nivîsarên ku ji Nîştîman re tên
şandin, eger çap jî nebin, li
xwedî nayên vegerandin.

Sal: 1992
Meh: Hezîran
Hejmar: 22
Biha: 15 Skr.

NIVÎSARÊN VÊ HEJMARÊ

Beşa Kurdî	Rûpel
Di Tevgera Kurdistanê de Pîrsa RêxistiniyêM.Pîran	3
Gaveke Dîrokî... B.Bêwar	8
Pêşveçûna Tevgera Azadîxwaz...B.Welatevîn	9
Serokê ANC Nelson Mandela...B.Bêwar	10
Zazakî...Koyo Berz	11
Beşa Tirkî	Rûpel
Güney Kürdistan....Redaksiyon	14
T.C.Anayasa Mahkemesinin...H.Yiğit-D.Henar	20
Geç Kalmış bir....B.Welatevîn	21
Tüm Demokratik Kuruluşlara Açık Mektup	23
Bölücü ve Terörist olan... M.Can Azbay	25
	26
Nelson Mandela'ya Açık Mektup. M.Can Azbay	28

DI TEVGERA KURDISTANÊ DE PIRSA RÊXISTINIYÊ Û LÊNERÎNEK KURT LI SER PARTIYA DEMOKRAT A KURDISTANA TIRKIYÊ (PDKT- KUK)

KURDISTANA BAKUR (TIRKIYÊ)

- 4 -

Mîrze Pîran

REWŞA BERÎ ŞERÊ CIHANÊ YÊ YEKEM

Berî şerê Cihanê yê yekem, "Kurdîstana Rojava" yeker bû û di bin nîrê Împeratoriya Osmanî de bû. "Kurdîstana Rojhilat" jî, di bin destê împeratoriya Îranê de bû. Di dawîya sedsala 19-î de, paytextê împeratoriya Osmanî Stanbolê jî bo Tevgera Kurdî jî bûbû navendiyek zor girîng û taybetî. Gelek zane, ronakbîr û xwendekarên Kurd, ji ber sedemên cûrbecûr li wê derê civiyabûn. Di nava wan de, kesên ji malbatên malmezînan û feodalên Kurdan jî hebûn. Hinek ji wan malmezînan, piştî serhildanên ku bi ser neketibûn sargûnî Stanbolê bûbûn. Lê gelek kesên dewlemend û zarokên serokeşîran jî, ji bo xwendinê li wê derê diman. Sultan Ebdulhemîd ji bona sultantiya xwe biparêzê û piştgiriya xwe di nava Kurdan de xurt bike; di sala 1891-ê de, di bin serokatiya hinek serokeşîran de û bi navê "Siwarên Hemîdî" 36 "Alayên Siwarên Hemîdî" saz kiribû. Herweha di wan salan de, ji bo perwedekirina zarokên eşîran, bi navê "Dibistana Eşîra" du dibistan hatibûn vekirin. Yek ji wan li Stanbolê û ya din jî li Bexdadê bû. "Dibistana Eşîra" ya li Stanbolê, di sala 1892- an de hatibû vekirin û di wê dibistanê de li gel zarokên malmezînan, xanedan û serokeşîrên Arnevût û Ereban, gelek zarokên beg û serokeşîrên Kurdan jî, dest bi xwendinê kiribûn (1).

Neteperweriya ku bi Şoreşa Fransayê ya di sala 1789- an de dest pê kiribû, di dawîya sedsala 19-î de xwe gihandibû nava wan gelên di bin nîrê împeratoriya Osmanî de jî. Bîrûbaweriyê neteweyî û niştîmanperwerî di na-

va wan gelan de û bi taybetî di nava zana û ronakbîrên wan de roj bi roj geştir û xurtir dibû. Ev bîrûbawerî, di nava rewşenbîr û zanayên Tirkan jî belav dibû. Gelek rewşenbîrên Tirk li dijî sultanên Osmanî dixebitîn û dixwestin dewletek xûrî Tirk pêk bînin. Heta hinek ji wan li dû xewna "pantirkîzmê" de bûn ku hemû Tirkên li Dinyê di nava yek dewletê de bicivînin.

Di sala 1886- an de Ermeniyên bi navê "Hinçak" rêxistinek damezirandibûn. Di 3-ê Hezîrana 1889- an de jî, li dibistana "Tibbiye-î Şahane" bi navê "Komeleya Yekitiya Osmanî" (Ittihad-î Osmanî Cemiyetî) rêxistinek hatibû saz kirin (2). Ji pênc sazkarên wê rêxistinê Ibrahîm Temo, Arnavût; Muhemed Reşîd, Çerkez; Maxmûmî, Erebi; Abdullâh Cewdet û Ishaq Sukûtî jî Kurd bûn. Lê gava rojnama Osmanî bahsa wan dîke; Ishaq Sukûtî wek Tirk nişan dide (3). Ev rêxistin ne li ser bingehê netewetiya Tirk, li ser esasê Osmanîtiyê hatibû ava kirin û damezrevanên wê li ser bingehê zilm û zordariya Sultan Ebdulhemîd ji holê rakin hatibûn cem hevdu. Rêxistin ne xwediyê programek siyasî û civakî ya zelal bû. Herweha; di destpêkê de, "Komeleya Yekitiya Osmanî" cudayî nexistibû nava neteweyan û baweriyên olî.

"Komeleya Yekitiya Osmanî" di enê salê de, têkiliyê bi serokekî "Tirkên Ciwan" Ahmed Riza Beg re datîne û navê rêxistinê dibe "Komeleya Yekîtî û Pêşketina Osmanî" (Osmanî ittihad ve Terakkî Cemiyetî). Armanca wê rêxistinê, di xala duyem ya programa de weha hatiye nivîsandin: "Armanca Komelê pêkanîna menfaetên giştî ye; cudatiyê naxîne nava netewe, netewetî,

cinsiyet û mezheban. Endam di baweriyê xwe de azad û serbixwe ye. Ji derveyî menfaetên giştî bi tu fermanan ve ne girêdayî ye." (4).

Lê gava "Tirkên Ciwan", piştî îlan- kirina "Meşrûtiyeta duyem" hatin ser hukum; li gorî wê armanca li jor hatiye nivîsandin, nemeşîyan û her ku çû bêtir siyasetek nîjadperestî û pantirkîzmî meşandin. Bê guman, ev siyaseta wan bû sedemê ku neteweyên din û herweha zana û ronakbîrên Kurdan ji wan dûr bikevin. Di wê derheqê de, O.L. Vilçivski weha dinivîsîne: "Di sala 1908- an de, wextê Tirkên Ciwan hatin ser kirdayetiye, siyaseta wan a nîjadperestî riyek wisa danî ber wan ku Kurd ji wan dûr bikevin. Di wê dûrketinê de, wezîfêke din ket ser milên tevgera Kurd; di Kurdistanê de wezîfa xebat kirin li dijî desthilata Tirk û ji bo peyda kirina azadî û sexwebûnî, ji împeratoriya Osmanî qetandin" (5).

Ronakbîr û niştîmanperwerên kurdan piştî Meşrûtiyete bêtir hewil dan ku, komeleyên xwe yên kurdî saz bikin. Berî îlankirina Meşrûtiyete jî, hinek ronakbîrên Kurdan di bin tesîra bîrûbaweriyên neteweyî û niştîmanperwerî de mabûn û di wî warî de dest bi xebatên siyasî û çandî kiribûn.

ROJNAMA YEKEK YA KURDÎ "KURDISTAN"

Rojnameya yekem ya kurdî, bi navê "Kurdistan", di 22-ê Nisana 1898- an de ji alî Mîqdad Mîhat Bedirxan ve, li Misrê hatiye weşandin.

Ew rojname bi kurdî û tirkî derdiket. Sazkarê rojnamê Mîqdad Mîhat Bedirxan armanca rojname Kurdista-

nê, di hejmara yekem de weha nivîsan-diye: "Vê cerîdê de, ezê bahsa qenciya ilm û marîfetê bikim; li kû derê mirov dilime, li kû derê medrese û mektebên qenc hene, ezê nişa Kurda bikim; li kû derê çî şer dibe, dewletên mezin çî dikin, çawa şer dikin, ticaret çawa dibe; ezê hemiya hîkat bikim" (6).

Bê guman derxistina rojnama "Kurdistan", di dîroka Kurdistanê de xwedî cihêkî taybetî û zor girîng e. Weşandina wê rojnamê di nava Kurdan de kêfxweşî û dilşahiyeke mezin çêkiriye û nav û dengê wê di navê Kurdistanê de gelekî belav bûye. Lê rejîma Sultan Ebdulhemîd di destpêkê de, bi dijarî li dijî wê rojnamê rawestiyaye û qedexeyê kiriye ku ew di nava sinorên dewleta Osmanî de bête belav kirin. Di wî warî de, M. Emîn Bozarslan weha dinivîsîne: "Wezîrên karên Hundîrîn belavokeka resmî ji wezîfedarên dewletê ra şandîye û bi wan daye zanîn ku rojnama "Kurdistan" di nava sinorên dewleta Osmanî da hatiye qedexekirin, ji wan xwestiye ku wê biryara qedexekirina pêkbînin" (7). Ji ber zîlm û zordariya Osmanî, Mîqdad Mîthat Bedîrxan piştî hejmara 5- an rojnamê teslîmî birayê xwe Ebdurahman Bedîrxan dike û ew vedigere Stanbolê. Ebdurahman Bedîrxan ji bo weşandina wê rojnamê bidomîne, neçar dimîne ku cihê rojnamê ji Misrê rake û derxistina wê li Swîsre, li bajarê Cenevreyê didomîne. Lê guherandina cihê rojnamê jî, zulm û zordariya rejîma Sultan Ebdulhemîd ya li ser rojnama "Kurdistan" û malbata Bedîrxaniya kêr nekiriye. Ji hejmara 20- î û pê ve rojname dîsa vegeyriyaye Misrê. Ji hejmara 24 an û pê ve rojname li Îngilîstan, li bajarên Londra û Folkstanê derketiye. Hejmarên 30 û 31- ê, dîsa li Cenvre derketine. Bi kurtayî, rojnama "Kurdistan" ji ber zulm û zordariya rejîma Ebdulhemîd, li tu derê bi awakî dirêj cîwar nebûye. Heta niha 31 hejmarên rojnama "Kurdistan" hatin peyda kirin û ji derveyî hejmarên 10, 12, 17, 18, û 19- an, hejmarên din ji alî M. Emîn Bozarslan ve, teva wergêra tîpên latînî ji nû de hatine çap kirin.

KOMELEYA VÎNA ZEXM YA KURDISTANÊ (Kürdistan Azm- i Kavî Cemiyeti)

Li gori agahdariyên ku Zinar Silopî dide; komeleya pêşîn ya Kurdî di sala 1900- î de, bi navê "Komeleya Vîna Zexm ya Kurdistanê" li Stanbolê hatiye damezrandin. Danerê wê Komelê Fikrî Efendiyê Diyarbekirî ye. Yek ji endamê wê Komelê ye ku tê nasîn jî;

Kurdîzade Ehmed Ramîzê Licêyîye. Ji ber zîlm û zordariya Sultan Ebdulhemîd, Kurdîzade Ehmed Remzî Beg di sala 1904- an de, Îlticayî Misrê kiriye û li wê derê, li ser navê wê Komelê xebitiye. Herweha ew li Unîversîteya "El-Ezhar" û di beşê Kurdî de xwendiyê û tîkiliyên wî "Tirkên Ciwan" re çêbûye. Piştî îlankirina Meşrûtiyê, ew vegeyriyaye Stanbolê û gerîndetiya (mîdûrtiya) wê dibistana ku ji aliyê "Komeleya Kurd ya Belavkirina Zanîne" (Kürt Neşr-î Maarîf Cemiyeti) ve hatibû vekirin, kiriye. Gelek berhemên hêja afirandiye. Rojên xwe yê dawî di nava Kurdên Şamê de derbas kiriye û mezalê wî di nava goristana taxa Kurdan de ye (8).

Wer xuya ye, ku ew Komele ji ber zîlma Sultan Hemîd nebûye xwediyê jiyaneke dirêj. Lê mixabin di derheqê wê de, di destê me de ji dervî wê agahdariya kurt ya Zinar Silopî pê ve, tu agahgarî û zanînek din tune.

MEŞRÛTIYETA DUYEM Û DAMEZIRANDINA KOMELEYÊN KURDAN

Di destpêka sedsala 20- î de, rewşa împatoriya Osmanî gelek nexweş bûbû û di nava kirîzek pir mezin de bû. Dewletên Ewrûpî dizanibûn ew împatoriya di ber sikrata mirinê de ye û hesab û planên dabeşîkirî wê dikirin. "Komeleya Yekîti û Pêşketina Osmanî" jî dixest ji wê rewşê istifade bike û ji Sultan Ebdulhemîd daxwaza îlankirina Meşrûtiyê kirin. Di wê reşax nexweş de, Sultan Ebdulhemîd neçar ma ku di 24- ê Tîrmeha 1908- an de, "Meşrûtiyeta Duyem" îlan bike.

Bi îlankirina Meşrûtiyê; di warê siyasî de, rewşek nû û taybetî çêbûbû. Zana, rewşenbîr û navdarên kurdan jî nexwestin ji wê rewşa nû bê par bimînin û ji bo damezirandinê Komelên siyasî û kulturî dest bi xebatek germ kirin.

KOMELEYA HEVKARÎ Û PÊŞKETINA KURD (Kürt Teavûn ve Terakkî Cemiyeti)

Di 19- ê Îlona 1324 (1908)- an de, li Stanbolê "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurd" (KHPK) ji alî hinek zana, rewşenbîr û malmezînan kurdan ve, hate damezrandin. Hinek damezrevan û berpirsiyarên wê Komeleyê ku tên zanîn ew in: Seyfî Abdulqadir, Emîn Elî Bedîrxan, Îsmail paşazade Muşîr Ahmed Paşa, Zihni Paşayê Baban, Damat Ehmed Zulkuf Paşa, Xelîl Xeyalî, Ehmed Cemîl Begê Diyarbekirî.

ri, Ehmed Remîz Begê Licî, Dr. Şukru Mehmet Sekban... (9).

Gava mirov li damezrevanên Komelê dinere; xweş tê dîtin û diyar e, ku Komele di giranî û pêşengiya derebeg û malmezînan Kurdan de, lê ji alî hinek kesên malmezînan û rewşenbîrên Kurdan ve, hatiye ava kirin. Yek ji wan rewşenbîr û damezrevanên wê Komelê jî, Dr. Şukru Mehmet Sekban bû. Berî ku ew li ber destê Mustefa Kemal Atatürk tobe bike; çî di damezrandin û xebata wê Komelê de be û çî jî di avakirina Komeleyên Kurdan yê din de be, wî xebatek berbiçav û hêja kiriye. Lê mixabin dîre, ew di sala 1923- an de bi nameyê vekirî poşmaniya xwe dide diyar kirin û ji bo xwe bi Atatürk bide efû kirin, dest bi înkara neteweya Kurd dike û huwiyeta xwe ya neteweyî bi destê xwe dixê bi qeyd û zincîrên kolektîva kolonyalistên Tirk. Dr. Şukru Mehmet Sekban di sala 1933- an de, bi fransî pirtûkekê bi navê "La Question Kurde- Deas Problèmes Des Minorités" (Pîrsa Kurdî- Pîrsîgîrêkên Eqlêtan) pirtûkekê derdixîne. Di wê pirtûkê de, tu bîhna welatparîzê êdî ji wî nayê; bi ruhekî kolektîv înkariya neteweya Kurd dike û Kurdan bi malbatîya Tûraniyê bi nav dike: "Di rastiya xwe de, Turk û Kurd ji navekî pê ve tiştekî din îfade nakin; navê malbata me Tûranî ye" (10). Herweha, Dr. Sekban di wê pirtûkê de, hinekî bahsa rewşa damezrandin û hîlbijartina Komîta Birêvebir ya "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurd" jî dike: "Piştî Qanûna Esasî ya Osmanî ya 1908- an, di dema damezrandina "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurdistanê", li ser bangkirina hinek xwaneyên Kurdan ez bi rev çûm civîna yekem. Ez yek ji wan propogandîstê herî baş bûm. Di hîlbijartina Komîta Birêvebirinê, piştî Naîm B. Baban, dengên herî bêtir min girt" (11).

KHPK di demek kin de, di nava Kurdan de belav dibe; li Diyarbekirê, Bitlîsê û Mûsilê liqên wê tê damezrandin. Liqên Bitlîsê û Mûsilê di 17- ê Çiriya Paşîn de hatin vekirin. Serokê Komeleya liqê Diyarbekirê, Muftî Suphî Efendî bû (12). Di warê liqê Bitlîsê de, Dr. Celîlê Celîl weha dinivîsîne: "Kuluba Bitlîsê mezintîrîn û xurtîrîn wan kluban bû. Di Çiriya Duyem a sala 1908 an de, li vî bajarî kluba Ermenîyan 50, ya Îttîhadiyan 90 û ya Kurdan jî 680 endamên wê hebûn. Cîgirê konsolosê Rusya Akîmovîç di rapora xwe ya 30 ê Çiriya Paşîn de weha dinivîsîne: "Hejmarên endamên kluba Kurdan gihîştîye çend hezaran..." (13)

Armanca KHPK, di xale yekem ya destûra wê de weha hatiye nivîsandin:

"Ji bona; ji Kurdên ku hay ji rastiya qaîde û menfaetên Qanûna- Esasî ya li gorî hukmên bilind yê Islâmî ku bextewariya netewe û selametiya Welêt dixê bin garantiyê, bahs bike û li gel her gav parastina bilindayiya sîfatê Osmanî, bi parastina sistema parlementeriyê ku sedemê pêşveçûna ol û millet û jiyane ye, girêdayiya Kurdan bi meqamê bilind yê xelîfet û patîşahiye bêtir xurt bike; bi hemwelatîyên Ermenî, Nastûrî û xelkên din yê Osmanî re xweş derbas bike û têkiliyên wan pêşdetir bibe; nakokî û dijminatîyên di nava eşîr û êlan de rake û mercên pêşdebirin û geşkirina hemûyan bi yek carê û li derdora navendiye meşrû de, pêk bine; perwerdekirin, senayî, bazirganî û cotkariyê belav bike û bi rêk û pêk bike, bi navê "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurd" komeleyek xêrê hatiye damezirandin" (14).

Destûra KHPK, ji 27 xalên bingehî û xalek awarteyî pêk hatiye. Destûr bi tirkiya kevn (osmanî) hatiye nivîsandin. Ji bo rewş û hinek hedefên wê Komeleyê bêtir bê zelal kirin; ez çend xalên wê destûrê li jêr dinivîsim:

"Xal 10:- Komele, li Stanbolê wê wê gavê bi kurdî û tirkî rojnameyek hefteyî çap bike.

Xal 13:- Komele wê pir bixebite, ku zimanê resmî tirkî di dibistanan û nava Kurdan de bide xwendin.

Xal 14:- Wê bi dîqat li ser bê rawestandî, ku heta niha çî berhemên kurdî yê çapkîrî û neçapkîrî hene, bê kom kirin û civandin, bê belav kirin û xwendin û dîroka edebiyata kurdî wek pirtûk bê weşandin.

Xal 16:- Ji ber pêwîstiya perwerdekirina bîr û bawerî û civakî ya Kurdan; çî ji bo meclîs-î mebusana yekem û çî jî, ji bo hîlbijartinên parlamentoyên pêşerojê, wê hewil bê dan, ku nûnerên bikaribin wê hukûka bi Qanûna Esasî hatiye dayin, biparêzin û hewcedariya Welêt bi cî binin, bê hîlbijartin. Di wî warî de weşan û programên pêwîst, wê bê weşandin.

Xal 17:- Wê liqên Komeleyê li wîlayet, sancaq û qezayên ku kurd lê cîwar in, hebin. Her liqek, wê komîteyek wan ya şêwrê û birêvebirinê û endamên wê yê cîgir hebin....

Berdewama xala 7. an ya Destûrê:

Komeleya me, merhûm berêz Şêx Abdullah Efendîzade Seyyid Abdulkadir Efendî serokê yekem û zavayê Xanedaniya Osmanî merhûm berêz Îsmail Paşazade muşîr Ahmed Paşa jî, serokê duyemîn hîlbijartiye. Serokatiya yekem, heta ku sax be, ji payedarê mezin mîrze Seyyid Abdulkadir Efen-

dî re ye. Gava ew ne hazir be, wê payedarê mezin mîrze Ahmed Paşa, wê vatîniyê bi cî bine."

Gava ku mirov li destûra KHPK dinere; xweş tê diyar kirin, ku siyaset û armanca wê komelê di çarçewa resmî ya Osmanî de sînorkirî bû. Ji xwe hinek damezrevanên wê bi xwe jî, ew kesên nezîkî Sultanê Osmanî û Serayê bûn. Wek tê zanîn, ew komele bi awakî resmî û eşkere hatibû damezirandin.

ROJNAMEYA "KURD TEAVÛN Û TERAKÎ"

Ji damezrevanên Komeleyê, Xelîl Xeyalî, Mîrî Katîpze Cemîl û Kurdîzade Ahmed Ramîz bi taybetî, ji bona perwerdekirina zarokên Kurdan dibistanekê vedîkin û bi komelê ve girêdayî Çapxana Kurdî ava dikin (15). Herweha, Komeleyê bi navê "Kurd Teavûn û Terakî" dest bi weşana rojnameyekê dîke. Li gorî agahdariyên Dr. Celîlê Celîl ku ji çavkaniyên cihê civandiye; hejmara yekem ya rojnamê di 29-ê Çirya Pêşîna 1908 - an de derdikeve. Lê di wan agahdariyan de, navê rojnamê "Kurd" hatiye nivîsandin. Zinar Silopî jî, di pirtûka xwe de, navê wê rojnamê, "Kurdistan" nivîsandîye. Dîsa, li gorî Dr. Celîlê Celîl dinivîsîne: "Yê ku ev rojname derxistîye navê wî Tewfîq Bûye û xelkê Silêmaniye Bûye. Di rûpelê rojnamê ya yekem de wiha hatiye nivîsandin: "Rojname organa Komeleya Hevkarî û Pêşketin a Kurd e û armanca wê ya bingehî jî belav kirina bîr û bawerîya Komelê ye." Heftê carekê derdiket û her rûpelek çar sûtûn bû. Wê rojnama han tenê neh meh derketiye..." (16).

"Komeleya Yekîti û Pêşketina Osmanî" ku di wê demê de li ser iktîdarê bûn, di 17-ê Nîsana 1909- an de, bi hinek rêxistinî û komeleyên xelkên ku di bin destên Împeratoriya Osmanî de bûn, bi navê "Lâjina Hevgirtina Osmanî" (Heyet-î Muttefika-î Osmaniye) hevkarîyekê pêk tîne. Bi navê wan rêxistinên beşdar daxuyaniyek tê belav kirin û di wê daxuyaniyê de, sedem û armancan wê hevkarîyê tê diyar kirin. Yek ji wan komeleyên ku îmtiza wan li binê wê daxuyaniyê heye, "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurd" e. Ew daxuyaniya, di pirtûka Tarîk Zafer Tûnaya de hatiye belav kirin (17).

Lê hevalbendên "Komeleya Yekîti û Pêşketina Osmanî" ne li gorî wê hevkarî û peymanê siyaseta xwe dimeşandin; piştî demek kurt, wan rûyê xwe yê rastî derxistin holê û dest bi girtina Komeleyên Kurdan kirin. Ji ber ku wan, KHPK û liqên wê yê li Kurdistana

nê ji bo pêşketin û xurtbûna xwe astengek girîng didîtin. Berberî û nakokiyên di nava pêşengên "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurd" yê malmazin; bi taybetî reqabet û berberiya di nava Seyid Abdulkadir û Bedirxaniyan kês û firsêdek baştir dida kerdîdestên Osmanî ku bêtir bi hêsanî êrîşê bine ser wê komeleya Kurd. Loma jî, ew Komeleya yekem ya Kurdî ku piştî Meşrûtiyeta Duyem hatibû ava kirin, nebû xwediyê jiyane dirêj û di sala 1909- an de, ji alî "Tirkên Ciwan" ve hate girtin. Bi girtina Komeleyê, dibistana ji alî Xelîl Xeyalî û hevalên wî ve hatibû vekirin û rojnama "Kurd Teavûn û Terakî" jî, hate girtin. Bazîl Nikitin dinivîsîne, ku "Tirkên Ciwan di sala 1909- an de, komele û dibistana Kurd ya li Çemberlitaş dan girtin" (18). Li ser girtina KHPK, Dr. Celîlê Celîl jî, weha dinivîsîne: "Havîna sala 1909- an de, dema Tirkên Ciwan dest avêtin siyaseta Osmanîzmê, hêdî hêdî klubên Kurdan girtin. Îttîhad û Terakî jî bo fireh kirin û xurt kirina iktîdara xwe, pêwîst dît, ku Kurd bibin endamê klubên wan..."

"Li gorî wan deng û behsên ji Mûşê gihîştine redaksiyona rojnama Horîzon a Ermenîyan, piştî girtina wan klubên, Kurd li der û dorên hicrên dîni dicivyan û dest bi xebatek pir bi dizî kiribûn. Li navça Bilanix, Melazgird û cîyên din civîn dikirin û li ser mesela programa xebatê û babetên din yê kar û bar diaxivîn..." (19).

Teva ku "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurd" nebû xwediyê jiyane dirêj û teva wan berberî û nakokiyên di nava pêşengên malmazinên Kurdan jî; KHPK di warê şiyarkirina gelê Kurd û ziman û kultura kurdî de, xebatek gelek heja û giranbiha kiriye. Herweha ew xebatên siyasî û kulturî yê wê Komelê, ji bona xebat û damezirandina Komeleyên din yê Kurdan jî, bûye bingeh û pêlikek girîng û berbiçav...

KOMELEYA BELAVKIRINA ZANÎNÊ YA KURD (Kürt Neşr-î Maarîf Cemiyeti)

Piştî girtina "Komeleya Hevkarî û Pêşketina Kurd", di sala 1326 (1910)- an de, li Stanbolê ji alî rawêşbirên Kurdan "Komeleya Belavkirina Zanîne ya Kurd" (KBZK) hate damezirandin. Di destûra KBZK de, armanca û hûnadina wê hatiye diyar kirin. Ji xwe, Destûrên (nîzamnâme) komeleyên di wê demê de hatine damezirandin, hem programa û hem jî rêznama wan komeleyan bûn. Destûra KBZK ji 34 xalan pêk hatiye. Ji bo armanca û karek-

terê wê Komeleyê dide diyar kirin, ez her sê xalên pêşin yên wê destûrê li jir dinivîsînim:

"Xal 1:- Li Stanbolê bi navê "Komeleya Belavkirina Zanîne ya Kurd" (Kürt Neşr-î Marîf Cemiyeti) Komeleyek ilmî, edebî û sinafî ya navendî hatiye damezirandin.

Xal 2:- Armanc û heviyên Komelê yên pîroz; di nava ewladên ku ji nîmetên perwerdekirinê herî bê par Kurdan de, perwerdekirin û senayîyê belav bike û pêş de bibe.

Xal 3:- Komelê wê vê gavê hewil bide, ku li Stanbolê dibistanên pêşin yên taybetî ji bo zarokên Kurdan veke û pêş de bibe; gava bi alikariya endamên Komelê û alîkarxwazan rewşa aborî bê qonaxek têr, wê li bajar û gundên ku piraniya rûniştvanên wan Kurd in û bi taybetî di nava êl û eşîrên mazlûm de, dibistan bê vekirin û stewardin ku paşdemayina wan ji holê bê rakirin" (20).

Tarik Zafer Tunaya di vê pirtûka xwe ya li jêr navê wê derbas dibe, bi sernavê "Talîmnameya Kürt Neşr-î Maarîf Cemiyeti" belgeyek weşandiye. Li gorî wê belgeyê; destûra "Komeleya Belavkirina Zanîne ya Kurd" ji 15 xalan pêk hatiye û damezrevanên wê ev in:

"Bedîrxanzade Emîn Elî Beg, Dr. Abdullah Cevdet Beg, Bedîrxanzade Mîthât Beg, mebusê Erzurumê Seyfullah Beg, mebusê Hekarî Taha Efendî, mebusê Wanê Tevfîq Beg, Bedîrxanzade Abdurahman Beg, mebusê Gencê Mehmed Efendî, Mîr Seyfînzade Huseyin Ewnî Beg, Mîralay Mahmûd Samî Beg, memûrê Mahkema Şerîyê ya Mîsrê Mehmed Faiq Efendîyê Diyarbekirî, Bedîuzzeman Saîd Efendî, Xelîl Xeyalî Efendî yê Mutkî, Kurdîzade Ahmed Ramîz" (21).

Wek min li jor jî nivîsîbû, "Nîzama-nameya" (destûra) "Komeleya Belavkirina Zanîne ya Kurd", ne ji 15 xalan, ji 34 xalan pêk hatiye. Destûra ku di destên min de ye, di sala 1326 (1910) an de, li "Matba-î Amedî" hatiye çap kirin. Xala ku T. Z. Tunaya wek xala 15 an û ya dawîn nişan dide; di destûra Orjînal de, wek xala 34 an ya dawîn hatiye nivîsandin.

Gava mirov li destûra Komelê dinere; mirov dibîne, ku KBZK xwestiye li wîlayet, qeza, nehya û gundan, kulûb û liqên xwe damezirîne û di nava wan de tevgerêdanek navendî pêk bîne. Her weha, li gorî rewşa Komeleyê ya aborî, fabrîke û ticaretxaneyên senayî û ticarî veke...

Rewşenbîrên Kurdan li gorî wê ar-

manca ku di destûra KBZK de hatibû nivîsandin; li Stanbolê bi navê "Dibistana Meşrûtiyetê" dibistanekê vedikin. Dr. Celîlê Celîl dinivîsîne, ku "Ew dibistan li taxa Dîwan Yolu û li kuşa Hâce Paşa hatibû vekirin. Rolek wê ya mezin di jiyana çandî ya Kurdên Îstebol de hebû... Serokê dibistanê Abdurahman Bedîrxan bû, di destpêkê de tenê 30 zarokên Kurdan hebûn, dawiyê hijmaran wan gelek zêde kirine" (22). Lê li gorî Zinar Silopî dinivîsîne; Mudûrê wê dibistanê, Kurdîzade Ahmed Ramîz e (23).

"Komeleya Belavkirina Zanîne ya Kurd" jî, nebû xediyê jiyaneke dirêj. Itîhad û Terakkîyan tehamulî wan xebatên edebî û kulturî jî nekirin û ew Komelê jî, piştî demek kurt dane girtin...

KOMELEYA HEVKARIYA KURDISTANÊ (Kürdistan Teşrik-î Mesai Cemiyeti)

"Komeleya Hevkariya Kurdistanê" (KHK) di sala 1328 (Mîladî 1912)-an de hatiye damezirandin. Armac û çarçewa xebatê ya "Komeleya Hevkariya Kurdistanê" di xala duyem û sêyem de ya destûra wê de, weha hatiye nivîsandin:

"Xal 2:- Li gel her gav parastina bilindayiya sîfatê Osmanî, bi parastin û pêşdebirina sistema parlamenteriyê ku sedemê berbiçav yê pêşveçûna ol, dewlet û millet û azadiya jiyane ye, girêdayiya Kurdan bi meqamê bilind yê xelîfet û patîshahiye bêtir bike; bi hemwelatîyên Ermenî, Nastûrî û xelkên din yên Osmanî ve xweş derbas bike û tîkiliyên wan geştir bike; kî nû berberiyên di nava êl û eşîrên de rake û aşîfî û biratiyê bi cî bike; ji bo mercên pêşdebirin û jiyaneke bi aheng bi hevdu re hemûyan bi yek carê li derdora navendiyek meşrû de pêk bîne, senayî, cotkarî û bazirganiyê belav bike û pêş de bibe; ji bo ketina dibistanên li gorî dilê wan, rênîşandaniya xwendekarên ku wê ji Kürdistanê werin bike û hêsaniyê ji bo wan çêbike û mesrefên perwerdekirina kesên ku rewşa wan ya aborî ne xweş bin, temîn bike".

"Xal 3:- Heger pêwîstiyek zarûrî çênebe, Komele wê ji binî de bi siyaseta giştî mijûl nebe" (24).

Gava mirov li destûra vê Komelê dinere û dide ber "Komeleya Yekîti û Pêşketina Kurd", mirov dibîne ku di bîngê de, armancên herdu Komeleyan hevdu digrin. Ew formulasyona li jor ya di destûra herdu Komeleyan de hatiye nivîsandin, kêm- zêde di destûrên hinek komeleyên Kurdan yên din jî tê dîtin.

KOMELEYA XWENDEKARÊN KURD HÊVÎ

"Komeleya Xwendekarên Kurd Hêvî" di sala 1912- an de, li Stanbolê hatiye damezirandin. Bazil Nikitin û M. Emîn Zekî tarîxa damezirandina wê, 1910 nivîsandin. Bazil Nikitin di wî warî de weha dinivîsîne: "Tirkên Ciwan di sala 1909- an de, komele û dibistana Kurd ya li Çemberlî (taş) dan girtin. Teva vê jî, grûbek xwendekar û huqûqvan ku di 1910- an de li komeleyek nû ya bi navê Heviya Kurd de civiyabûn, dest bi weşana kovarek mehanî ya bi navê Roja Kurd kirin" (25). Lê, li gorî agahdariyên ku Zinar Silopî dide ku yek ji wan kesên damezrevanên "Hêvî" ye; Zinar Silopî, Omer Cemîl Paşa, Fuat Temo, Cerrahzade Zekiyê Diyarbekirî destûra "Komeleya Xwendekarên Kurd Hêvî" amade dikin û piştî destûra resmî ya vekirina Komeleyê ji Hukûmetê digrin, di sala 1912- an de, damezirandina "Hêvî" îlan dikin. Heta ku kongreya "Hêvî" çêdibe, bi awakî muwaqet Omer Cemîl Paşa dikin sekreterê berpirsiyar. Ekrem Cemîl Paşa û Mendûh Selîm Beg, ji destpêkê ve dibin endamê "Hêvî" û beşdarî nava xebata wê dibin. Ji ber ku bi daxwaziyek pir germ gelek xwendekarên Kurd dibin endamên "Hêvî", di demekê kurt de hejmara endamên Komeleyê gelekî bilind dibe. Ji nava wan endamên Komelê, mirov dikare navê Kemal Fevzî, birayê wî Ziya Wehbî, Necmeddîn Huseynî yê Kerkûkî, Babanzade Ezîz, Şefîqê Arwazî, Hemzeyê Mukûsî, Teyîb Elî yê Xarpêtî, Ebdulkerîm yê Silêmanî, Asaf Bedîrxan, Mîstefa Reşat yê Diyarbekirî, Dr. Mîstefa Şewqî yê Mehabadî, Dr. Fuad, helbestvan Ebdurrehîm Rahmî yê Hekarî zikir bike (26).

Piştî ku "Hêvî" li Stanbolê hate damezirandin, nav û dengê wê li Kürdistanê belav dibe; tîn û tesîrêk wê ya taybetî li ser xort û xwendekarên Kurdan çêdibe. Teyîb Elî hewil dide ku li bajarê Erziromê liqekî "Hêvî" veke. Dr. Celîlê Celîl li ser berfirehbûn û tesîra "Hêvî" ya di nava gel de, weha dinivîsîne: "Bizav û xebata Komela Hiwa ya di nava gel de, ji ya Komela Hevkarî û Pêşketin pirtir bi nav û deng bû. Beşa Erzurumê ku di dibistaneke navendî de hatibû damezirandin, bizav, xebat û rewşekî wê ya pîr êşkere û girîng hebû. Serokê wê beşê Teyîb Elî bû. Beşekî komelê jî, li derve li Lozanê hebû" (27).

Armacên "Komeleya Xwendekarên Kurd Hêvî" di xalên duyem, sêyem

û çarem yê destûra wê de, weha hatine nivîsandin:

"Xal 2:- a) Xwendekarên Kurd bi hevdu bidin nas kirin û di nava wan de tēkili, biratî û yekitiyê pêk bîne. b) Ziman û edebiyata kurdî bi awakî ser û ber bike pirtûk û pêş ve bibe. c) Di warê bicikirina dibistana de, rêberiya xwendekarên Kurd ku wê werin paytext bike. d) Alîkariya ew kesên ku rewşa wan ya aborî ne baş in, bike ku wan di dibistanên li gorî wan in, bidin xwendin. e) Bi kurtayî, ji bona pêşketin û pêşvebirina zanyarî û civakî ya Kurdan hewil bide."

"Xal 3:- Ji bo wê armancê; li wîlayetan liqan ava bike, kovarek bi kurdî û tirkî biweşîne; pirtûkên ku xwedî naverokeyên agahdariyên kêrhatî û bîrûbaweriyên cûrbecûr û bi taybetî ji bo dibistanên destpêkê biweşîne; ders, gotûbêj, listikên tiyatro li dar xîne û bi metodên cûrbecûr û li hinek deran dibistanan veke."

"Xal 4:- Armanca Komeleyê hew zanyarî û civakî ye û ji derveyî siyasêtiyê" (28).

Lê di rastiya xwe de, "Hêvî" ne li gorî xala çarem ku di destûra wê ya resmî de hatibû nivîsandin dimeşîya; ew Komele jî, wek gelek komeleyên Kurdan yê wê demê, ji siyasêtiyê dûr neketiye û ji bo şiyarkirina neteweyî û geşkirina niştîmanperweriya Kurd, gelek xebatên hêja kiriye. Teva ku "Hêvî" wek komeleyek xwendekarên Kurd û di pêşengiya xwendekarên ronakbîr yê Kurdan de hatibû damezirandin jî; tēkili û peywendiyên pêşengên "Hêvî", bi niştîmanperwer û siyasêtiyanê Kurd yê wê demê û bi nav û deng re, gelekî xurt bûn. Wek tē zanîn gelek ji wan xwendekaran bi xwe jî, ji malmazin û feodalên Kurdan dihatin û giraniya siyasêtiyanê wê demê jî, ji malmazin, feodal û derebegen Kurdan pêk dihat...

HINEK XEBAT Û ÇALAKIYÊN "HÊVÎ"

Komeleya "Hêvî" di 6-ê Hezîrana 1913- an de, bi navê "Rojî Kurd" dest bi weşandina kovarek mehanî dike. Li gorî agahdariyên ku Dr. Celîlê Celîl dide; 3 hejmarên wê kovare derketinê. Hejmara duyem di 6-ê Tîrmehê û hejmara sêyem jî, di 1-ê Tebaxa 1913- an de derketiye. Sernivîskarê kovare, Ebdulkerîmê Silêmanî bû. Kovar bi kurdî û tirkî dihat weşandin û piştî hejmara sêyem navê wê hatiye guherandin û bûye "Hetawî Kurd". Hejmara yekem ya "Hetawî Kurd" di 23-ê Çîriya Pêşîna 1913- an de derketiye (29). Di

wê derheqê de Zinar Silopî jî, weha dinivîsîne: "Armanca û hewildana Roja Kurd, kultura kurdî pêş ve bibe û nivîsandin û xwendina kurdî di nava Kurdan de bi cî bike... Piştî kovara Roja Kurd ji alî hukûmetê ve hate qedexe kirin, di berpîrsiyartiya Hemze Beg yê Mukusî de, kovara Hetavê Kurd dest bi weşanê kir. Di wan kovaran de, xortên Kurdan nivîsandinên hêja dinivîsandin... Hetavê Kurd û Komeleya Hêvî heta îlanîkirina seferberlika 1914- an çalakî û weşana xwe domandin. Ji ber ku bi îlanîkirina şerpiraniya endamên Hêvî, di çarçewa seferberlikê û xizmeta leşkerî de kirin leşker, mercên weşandina kovare nemabû..." (30).

Komeleya "Hêvî", ji derveyî wan herdu kovaran, di sala 1913- an de, kovarek bi navê "Yekbûn" jî derxistiye. Ew kovar jî, bi kurdî û tirkî hatiye weşandin. Di kovara Yekbûnê de, hatiye nivîsandin, ku kovar "di hefteyekê de du caran derdikeve, tēkili siyasêtiyê nabe. Mudirê mesûl: Îbrahîm Kurdî ye. Armanca ve rojname: Di nav koma Osmanîyan de danasîna Kurdan û bilindîkirina qedr û qiymeta wan e..." (31).

Ji nameya ku "Sekreterê Giştî" yê "Komeleya Hevkariya Kurdistanê" ya di tarîxa 17-ê Çeleya Pêşîna 1912- an de û bi hejmara 43- an nivîsandiye tē zanîn, ku "Komeleya Hevkariya Kurdistanê" pêşneyara yekitiyê ji "Komeleya Xwedekarên Kurd Hêvî" re aniye: "Ji ber vatiniyên ku komeleya me ji xwe re wek armanc hîlbijartiyê û hewildanên pîroz yê ku muhterem Hêviya me dixwaze pêkbîne hevdu digrin, li gorî prensîba ku (biçûk bi mezinan ve girêdayî ye) û di demek weha nazik û girîng de, ger daxwazî û armanc cihê bin jî; ji bo gihastina armancên ku hatinin tespît kirin, pêwîstiya ku bi hevdu re, bi xûn û yekitiyê, bi navendiyeke meşrû û hevbeş heye..." (32). Li gorî Nesimî Firatîli dinivîsîne; "li ser wê pêşneyarê, herdu komele dibin yek û di sala 1328 (1912)- an de, bi navê "Komeleya Rênişandan û Bilindîkirinê ya Kurd" komeleyek nû ava kirin" (32). Lê mixabin, ez di vî warî de, li tu agahdarî û çavkaniyên din rast nehatim. Di gelek çavkaniyên ku bahsa Komeleya "Hêvî" û ew kovarên ji alî wê de hatinin weşandin dikin; her navê "Hêvî" tenê derbas dibe û nayê gotin ku ew herdu komele bûnin yek. Dîsa li gorî wan çavkaniyan, "Hêvî" xebat û çalakiyên xwe heta îlanîkirina seferberlika 1914- an domandiyê û piştî Şerê Cihanê yê yekem, "Hêvî" jî nû de dest bi xebata xwe kiriye...

(Dûmahîk heye)

Çavkanî

- (1) Ji bo dirêjaya wê bahsê binere: Martin van Bruinessen, Şeyh, Aga ve Devlet, rp: 227-229. Özgü Yayınları.
- (2) Şerîrî Firat, Dou illeri ve Varto Tarihi, rp: 123-140. T.K.A.E Yayınları.
- (3) M. Ermin Zeki, Kürdistan Tarihi, rp: 155-156. Komal Yayınları.
- (4) Tarik Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler, cilt: 1, rp: 19. Hürriyet Vakfı Yayınları.
- (5) Dr. M. Sükrü Hanıolu, Dr. Abdullah Cevdet ve Dönemi, rp: 25-28, Üçdal Neşriyat. İstanbul.
- (6) Naci Kutlay, İttihat- Terakki ve Kürtler, rp: 26. Weşanxana Vejîn.
- (7) Tarik Zafer Tunaya, b.n.d. rp: 39.
- (8) Binere: Dr. Celîlê Celîl, Jiyana Rewşenbîrî û Siyasî ya Kurdan, rp: 12. Weşanên Jîna Nû.
- (9) Rojname Kurdistan, hejmar: 1. rp: 1.
- (10) Agahdariya M. Emîn Bozarslan, Kurdistan Cild: 1, rp:12.
- (11) Binere: Zinar Silopî, Doza Kurdistan rp: 31-32.
- (12) Binere: T. Zafer Tunaya, b.n.d. rp:404.
- (13) Dr. Celîlê Celîl, Jiyana Rewşenbîrî û Siyasî ya Kurdan, rp: 74. Weşanên Jîna Nû.
- (14) Dr. Şükrü Mehmet Sekban, Kürt Sorunu, rp: 28. Menteş Basimevi, 1970.
- (15) Dr. Şükrü Sekban, b.n.d. rp: 19.
- (16) Ji çavkaniya rojnameya "Kürt Teavün ve Terakî" (hejmar:5, 2-ê Çîriya Paşîna 1908), Tarik Zafer Tunaya, b.n.d. rp: 404.
- (17) Dr. Celîlê Celîl, b.n.d. rp: 83.
- (18) Ji Destûra "Komeleya Hevkariyê û Pêşketina Kurd".
- (19) Zinar Silopî, b.n.d. rp: 29.
- (20) Dr. Celîlê Celîl, b.n.d. rp: 76-78.
- (21) Tarik Zafer Tunaya, b.n.d. rp:206-207.
- (22) Bazil Nikitin, Kürtler, rp: 334. Özgürlük Yolu Yayınları.
- (23) Dr. Celîlê Celîl, b.n.d. rp: 85-86.
- (24) Ji Destûra "Komeleya Belavkirina Zanîne a Kurd".
- (25) Tarik Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler, Cild: 2, rp: 214-215.
- (26) Dr. Celîlê Celîl, b.n.d. rp: 88.
- (27) Binere: Zinar Silopî, b.n.d. rp: 31.
- (28) Binere: Nesimî Firatîli, Kovara Deng, hejmar: 12, rp: 32-33.
- (29) Bazil Nikitin, b.n.d. rp:344.
- (30) Binere: M. Emîn Zeki, Kürdistan Tarihi, Komal Basim- Yayim- Daitim, istanbul 1977. rp: 179.
- (31) Zinar Silopî, b.n.d. rp: 34.
- (32) Dr. Celîlê Celîl, b.n.d. rp: 92.
- (33) Nesimî Firatîli, Deng, hejmar: 12, rp: 33.
- (34) Dr. Celîlê Celîl, b.n.d. rp: 94.
- (35) Li gorî agahdariya Malmîsanîj û Mahmûd Lewendî, ji Dr. Kemal Ehmed Mezher girtiye; hejmara çaran ji ya kovara Rojî Kurd derketiye û ew hejmar di 30 ê Tebaxa 1329/1913- an hatiye çap kirin. Binere: "Li Kurdistanê Bakur û li Tirkîyê Rojnamegeriya Kurdî" rp:53. Weşanên Jîna Nû.
- (36) Binere: Zinar Silopî, b.n.d. rp: 41-42.
- (37) Ji agahdariyên Musa Anter yê di kovara Dou, hejmar: 1, rp: 29-30 de hatiye weşandin. Malmîsanîj û Mahmûd Lewendî, b.n.d. rp: 59.
- (38) Nesimî Firatîli, kovara Deng, hejmar: 12, rp: 33.

GAVEKÎ DÎROKÎ: HILBIJARTINA KURDISTANA BAŞÛR

B. Bêwar

Li Kurdistanê cara yekem hilbijartin ji bona nîrê xwe bi hawak dilxweş û serfiraz çêbû. Ji aliyê Bereyê Kurdistan a Iraq ve ji bona serok û nûnerên parlamnetoya Otonomî ya Kurdistan a Iraqê biryar hat sendin ku hilbijartina demokratîk çêbibe. Ji ber êrîş û astengên ku dijmin li hember gelê Kurd derxistin sê car vê hilbijartinê şûnda hati-bû havêtin.

Piştî van şûnda havêtinan di 19 gulane de bi hawek gelek serkeftî, dêfxweş û dilşad, bêyî tu gelş û hevçûn hilbijartin çêbû.

Di vê hilbijartinê de çar kesan xwe ji bona serokê Kurdistanê Başûr da bû nîşandan. 1- Serokê Partî Demokratê Kurdistan (PDK) Mesut Mustefa Barzanî, 2- Serokê Yekitî Nîştîmanê Kurdistan (YNK) Celal Husamedîn Talabani, 3-Serokê Partî Sosyalîstê Kurdistan Mehmûd Elî Osman, 4- Serokê Partiya Îslamî Osman Ebdulezîz Mehmûd.

Ji bona hilbijartina Parlamentoya Kurd jî ev partiyên hanê ketibûn hilbijartinan: 1- Partî Demokratê Kurdistan (PDK), 2- Yekitî Nîştîmanê Kurdistan (YNK), 3-Partî Sosyalîstê Kurdistan û PASOK yanê yanê (HSK û PASOK) bi hev re, 4- Partî Demokratê Gel (PDG), 5- Demokratên Yekgirtîyên Kurd (DYK), 6- Partiya Komonîstê Iraq Şaxê Kurdistan (PKÎ), 7- Partiya Îslamî Kurdistan (PÎK), 8- Demokrasîxwazên Labelayekanê Kurdistan (DLK) û hinek kesên serbixwe.

Van partiyên ji bona sed (100) nûnerên parlamentoya Kurd ketin nav berberiya hilbijartinê. Dema propaganda hilbijartinê û hilbijartin bi xwe bi hawek gelek demokratîk û kêfxweş derbas bû. Hêvîyên dijminan ewbû ku Kurd di hilbijartinan de bihevkevin û hilbijartanan nikaribin pêkbînin, ta ku dinê bizanibe "Kurd çî hovîn û nikarin xwe îdare bikin". Lê hilbijartinên Kurd dijminan serşor kirin dostan kêfxweş kirin, hilbijartinan tevî ku cara yekem bû jî bi serfirazî û bi hawek gelek medenî çê kirin. Bereyê Kurdistan pînc nûner jî ji bona aşuriyan veçetandin. Tevayîya Parlamentoya Kurdistan ji sed û pînc nûneran pêk tê. Ji ber ku mêtinkarên Tirka li hember hilbijartinên Kurdan diskine û naxwaze parlamentokî Kurd ava bibe, kar û barê Kurdistanê bi rêk û pêk were, nehîştin

tirkên Kurdistanê Başûr tekevin hilbijartinan. Weka hemî bûyerên li ser Kurdistanê di vê bûyerê da ji hukumeta Tirkan û ya Sedamek hev diponijîn û herduwan jî dijîtiya xwe li hember van hilbijartinan dan nîşandan. Nîrê xwînxwarê Sedam diyar kir ku van hilbijartinên Kurdan li dijî destûra Iraqê ne û ne fermîne, ji ber vê jî tucar ji aliyê hukumeta Tirkan û ya Sedam wek hev diponijîn û herduwan jî dijîtiya xwe li hember van hilbijartinan dan nîşandan. Nîrê xwînxwarê Sedam diyar kir ku van hilbijartinên Kurdan li dijî destûra Iraqê ne û ne fermîne, ji ber vê jî tucar ji aliyê hukumeta Iraqê ve nayê qebûl kirin. Ber devkê wezîrê derve yê Tirkîyê Fahrî ATAMAN jî da diyar kirin ku hukumeta Tirkîyê li hember van hilbijartinanê û van hilbijartinan wê "gelşên herêmê xurttir bikin".

Dawîya hilbijartinan weha çêbû:

Ji bona hilbijartina Serokê Kurdistanê Başûr.

Tevayîya dengên ku hatine xebitan-din:982.649 Deng

Dengên derbasbûyî970.050

Dengên derbasnebûyî12.599

Mesût Mustefa Barzanî466.819 Deng

Celal Husamedîn Talabani441.507

"

Mehmûd Elî Osman23.309 "

Osman Ebdulezîz Mahmûd38.865

"

Li gor biryara Bereyê Kurdistan ji bona Serokatîyê pêwîste ku kesê jî nivî bêtir deng bistîne tê bijartin. Di vê hilbijartinê de her çiqas rayê Mesût Mustefa Barzanî ji hevalbendên xwe gelek-tir bin jî tu kesê jî nivî bêtir deng nesendine. Ji ber vê jî Bereyê Kurdistan biryar daye ku piştî du mehan ji bona Serokatîyê hilbijartinek din bê çêkirin.

Ji bona Parlamentoya Kurd:

Partiya Demokratê Kurdistan (PDK)43.779 Deng %45,242

Yekitî Nîştîmanê Kurdistan (YNK) û zehmetkêşanê Kurdistan 423.833 Deng %43,810

HSK û PASOK bi hev re24.882 Deng %2,571

Partî Demokratê Gel (PDK)9.903 %1,023

Partî Îslamî Kurdistan (PÎK)49.108

Deng %5,,077

Demokrasîxwazên Labelayekanê K.501 Deng %0,051

Demokratên Yekgirtîyên Kurd, Partî Komonîstê Iraq û kesên serbixwe tevde21.123 %2,183

Tevayîya dengên ku hatine xebitan-din971.953 Deng

Dengên derbasbûyî967.229 "

Dengên derbasnebûyî4.724 "

Li gor biryara Bereyê Kurdistan ji bona partiyek nûneran derxe ji bona parlamentoyê pêwîste ku bi hindikayî ji %7 bêtir deng bistîne. Li gor hilbijartinan tenê partî Demokratê Kurdistan (PDK) û Yekitî Nîştîmanê Kurdistan (YNK) tevî Zehmetkêşanê Kurdistan ji %7 jortir deng derxistin. Partî û hêzên din ji ber ku kême %7 an deng sendin nûneran ji bona Parlamentoya Kurdistan dernexistin.

Ji ber vê jî piştî hilbijartinan PDK û YNK ji bona pêkhanîna Parlemantoya Kurdistan û Hukumet Otonomîya Kurdistanê Başûr civînek bihev re çêkirin. Di vê civînê de herdu partiyên li ser pêkhanîna Parlemantoya Kurdistanê û Hukumeta Otonomîya Kurdistanê weha li hev kirin:

Wê Parlemantoya Kurdistanê ji pîncî nûnerên PDK û pîncî nûnerên YNK û Zehmetkêşanê Kurdistan û li gel vana pînc nûnerên hindikayîyên Kurdistanê pêk were. Tevî ku li dor 14.000 î dengên PDK bêtir jî PDK nivê niv parkirina nûnerên Parlemantoyê qebûl kir. Li gel vê wê serokê Parlemantoya Kurdistanê ji PDK bê û serokê Hukumet Otonomîya Kurdistanê jî ji YNK be. Otonomîyê de wê çî bidin partiyên piçûk jî. Her çiqas van partiyên nûner dernexistine jî her du partiyên mezin naxwazin wan dîrê Hukumeta Otonomîyê bihêlin. Ev biryar bixwe ji di warê lîstîna demokrasî û pêşkeftina civaka Kurd de û li gor tevşî Kurdistanê biryarek rast û gav havêtinek gelek hêja ye.

Em hilbijartina Kurdistanê û Parlemantoya Kurdistanê ji dil û can ve pîroz dikin serkeftin û pêşveçûna wan hêvî dikin.

Serkeftina wan serfiraziya hemî Kurdistanê ye.

PEŞVEÇUNA TEVGËRA AZADÎXWAZ JI BO KOLONIALISTAN ANARŞIYE

B. Welatevîn

Portekîzî dibêjin: Armanca me ewe kû em gelê Angolayê ji destê terorîstan xelas bikin. Yanê dixwazin Angolayîyan ji destê bira, bav û bapîrê Angolayîyan xelas bikin!(1)

Hukumeta Tirk ji vê çîrokê bo Kurdan her roj tekrar dike. Yanê dixwaze bi vê şerê vekirî Kurdan ji destên bira, xwişk û bapîrên wan xelas bike!

Sebebê vê şerê ji teror û anarşiyê nîşan dide. Ev ji çîrokê kî kevnê. Her tim devletên terorîst û diktatoriyên kolonyalist xwestine bi çîrokên weha êrîş û qetliamên xwe veşêrin. Zilm û terora xwe meşrû bidin nîşandan.

Sebebên vê şerî ne terore ne ji anarşiyê. Sebebên vê şerî pêşveçûna tevgêra kurd a millî, buhrana ekonomiya kolonyalist û xitmandina sistema kolonyalistê.

BURJUVAZIYA TIRK VÊ HUKUMETÊ ANÎ SER HUKUM

Ji 1980 ê virde Tirkîye bi sistema Cuntaya eskerî a faşist tê îdare kirin. Di van salên davî de îdarekirina Kurdistan a bakur, temrandina tevgêra millî bi zaguna merkezi hêndî ne mumkun bû. Ji bo vî ji burjuvaziye sistem, rêxistin, qanun û sazûmanên nu ji bo Kurdistanê ava kir. (Waliyê Kolonî, Tîmên Taybetî, Parastgerên Gundan, Qanuna Terorê û hwd.)

Dijê sistem û kirinên Cuntayê muhalefetekê mezin li Tirkîyê û Kurdistanê çêbûbû. Li dijê ANAP ê û zagona cuntayê ev muhalefeta mezin ji bo sisteme bûbû tehlûke kî mezin. Kî nî nefreta gelên Tirk û Kurd li dijê sistema eskerî bi daxwazên demokratîk û demokrasîyê gurr bûbûn. Piraniya xelkê hêndî partiyên kû nêzê cuntayê bûn nedixwestin.

Tevgêra netevî a gelê Kurd hêla serxwebûn û azadiya Kurdistanê de pêşve diçû, di nava gel de bingehê azadîxwaziyê her diçû fireh dibû.

Konjektora dinyayê hêla demokrasîyê de hasas bûbû. Bi zagona cuntayê hêndî ne mumkun bû kû Tirk ji derve alikarî bigrin. Sistem û sazgehên rejîma kolonyalist ketibûn nava buhranê (ekonomî, siyasî) giran.

Encax hukumetê kî "demokrat" karibû burjuvaziye ji van tengasiyên giran xelas bike, devlet û sitema burjuvaziye bi selametî ji vê buhranê derîne. Programa xwe ya şerê vekirî li dijê tevgêra kurd kû têxe jiyane, pêvistîya wî bi hukumetê kî bingeh fire û "demokrat" hebû.

Ji xwe ev devlet û sistema kedmij bi destê bav û kalên DYP û SHP ê hatibûn damezrandin. Ev her du partî ji xwe wek parastvan û hêzkerên demokrasîyê didan nîşandan. Burjuvaziye li ser bingehê programa xwe DYP û SHP

ê li hev anî. Wan anî ser hukum. Bi alikarîya HEP ê hukumetê imaja demokrasîyê da xwe. Rûyê rejîma faşist bi perda demokrasîyê hate veşartin. Qe-lemşor, pispor, parlamento, ordî, polis, raya giştî, "komunist û sosyalistên" Tirk bi yekîtiyê kî germ ji bo serketina vê hukumetê û programa wî dest bi xebatê kirin.

PROGRAMA BURJUVAZIYÊ LI DJÊ "ANARŞI Û TERORÊ" HUKUMETA "DEMOKRAT" BI ŞEREKÎ VEKIRÎ XIST JIYANÊ

Gelo qesta wan a ji bo "anarşî û terorê" çiyê? Wexta kû dibêjin "anarşî û teror" gerek em çî jê fambikin?

Ji bo wan anarşî: Pêşveçûn û geşbûna tevgêra kurd a azadîxwaze. Ji bo wan pêşveçûna tevgêra netevî a gelê kurd hêla serxwebûn û azadîxwaziyê de anarşiyê. Pêşveçûn û rêzbûna hêzên şoreşgerên Tirk anarşiyê. Şoreşger, welatparêz û demokratên kurd yê kû serxwebûn û azadiya Kurdistanê ji xwêre kirine armanç, ji bo wan terorîstin. Şoreşgerên Tirkên radikal ji bo wan terorîstin. Belê bo vê hukumetê anarşî û teror eve.

Hukumet dixwaze bi perda demokrasîyê ruyê xwe yê reş, qetliam û terora xwe ya faşist veşêre. Demokrat, şoreşger û welatparêzan ji terorîst nîşan bide. Ji bo vê ji ji hezar kaniyan avtîne. Bi gotinan hêvîyên demokratîyê dibarinê. Behsa heqên mirovatîyê dike. Lê programa xwe bi terorê, lêdanê, xwîn rijandinê û qetliaman bi rêve di-be. Xelkên me û şoreşgerên me li serê çiyân, li bajar û gundan şehîd dike. Demokrasîya wan ji eve.

HÊVIYÊN REFORMÊ Û LIBERALÊN KURD

Burjuvaziya Tirk ji bo serketina programa xwe, dixwaze hêvîyên pûç tîxe nava gelê me. Rêça rast bide wenda kirin. Tevgêra kurd jihev bixe. Di vê şerê vekirî de wî bêhêz bihêle. Hukumeta Tirkîyê û alikarên wî bi propogandayê kî pir alî hêz û rêxistinên kurd yê çêkdar, anjî ewên kû şerê çêkdarî diparêzin, wek terorîst didin nîşandan. Ji bo kû tevgêra rizgarixwaz berfire nebe, dixwaze wî rojek zûtir vemirîne.

Bi reformist û liberalên kurd re xwe şêrin dike. Dixwaze hevîyên wan ên ji meclisê û gevrandinên qanunan nede şikestin. Li dijê tevgêra azadîxwaz, li dijê hêzên kurd yê radikal, wan ji bide xebitandin. Hêzên kurd yê kû serxwebûnê wek armanç qebûl kirine bi alikarîya qutubê kî reformist û liberal bifetîsîne.

Di vê warî de hukumeta "demokrat" gelek mesafe girtiye. Kêmasî û çewtîyên hêzên kurd ji bo programa xwe baş bikartîne. Hêvîyên pûç bela dike; dixwaze wan bi serbestiya zimên, çand û weşanên kurdî bixapîne. Ji bo destx-

tina van heqan ji, ji reformist û liberalan alikarî dixwaze.

Ev heqên kû hukumet îro dibêje tevgêre kurd bi qeweta xwe, bê îrada burjuvaziya kolonyalist, bi dest xistiye. Bê qanun û bê daxwazên burjuvaziya kolonyalist tevgêra kurd a azadîxwaz bi zora xwe bi wan daye qebulkirin. Tevgêra netevî ji bo van heqan gelek gorî daye. Di oxira van heqanda bi hezaran welatparêzên kurd şehîd bûne. Em ji dizanin kû serbestbûna muzîk, çand û folklorê me ji bo gelê me yê bindest gavekî girînge. Serbestîyan wan tîştan hîsên millî û welatnasîyê de xurt bike. Ji bo çêbûna mêjû û şexsiyeta kurdeyatiyê gave kî pêsketiye. Lê bi destxistina van heqan tenê xelasi ji ne mumkûne.

Lê wilo xuyaye kû hin rêxistin, şexs û komik hê ji gohên xwe didin çîrokên burjuvaziya Tirk. Hêvîyên xwe ji meclis û "hukumeta demokrat" nebirinê. Ev hêviya sazûmanên demokrasîya Tirkîyê û ji bo kurdan ji hêviya heqên otonomiyê. Ew hêvîyên pûç astengên mezin dertînin pêşîya şoreşa Kurdistanê. Dîroka Kurdistan a Iraqê di vê warê de minakê kî berbi çave. Ji bo destxistina otonomiyê tevgêra kurd li Kurdistan a Iraqê bi deh salan tîkoşîne kî bi rûmet da. Rejîma Iraqê kimlika kurdî meşru didit. Zîmanê kurdî serbest bû. Rejîma kolonyalist bi rêxistinên kurdan re peymanan çêdikir. TV, radyo û rojname kurdî hebûn. Hebûn û qebulkirina wan heqan gund, bajar û axa Kurdistanê ji şewatê; Kurd ji ji qetliaman xelas nekir. Tevgêra Kurdistan a Iraqê di oxira otonomiyê de hezaran şehîd da, bi sedhezaran malbatên kurd koç kirin. Lê ne demokrasî li Iraqê hat avakirin, ne ji Kurdistanê azadî û reheta dît.

Di vê pêvejoyê de astengîya herî mezin dijê yekîtiya burjuvaziya kolonyalist bêitifaqîya hêzên rizgarixwaze. Dijmin bi metodên nû vê bêitifaqîyê xurtir dike. Dijîtiya hêzên kurd baş bikartîne. Şewirmend û pisporên burjuvaziye rojname û kovarên xwe de her roj ser dijîtiya navbera kurd dinivîsin. Bi vê metodê dixwazin hin hêzên kurd bîkşînin nava cepha xwe. Di vî warî de dê çiqas serkevin ne diyare.

Programa şerê vekirî hin vatîniyên teybetî derdixe pêşîya tevgêra azadîxwaza kurd. Yan de azadîxwazên kurd li dijê yekîtiyê êrîşên dijmin bi metodên aktif û pir alî tevgêra azadîxwaz biparêzin, vî gorê wan şertan hêla rêzbunê de nujen bikin; an ji dê tevgêra millî paşve here. Serketina devletê Tirk, tevgêra millî dê bi dehlasan paşve bixe. Şikestina hereketên kurd de astengên mezin bi xwêre bine. Ev şer li dijê gelê me wefûye. Rawestandin li dijê vê şerî wezîfa hemû hêzên kurd yê azadîxwaze.

SEROKÊ ANC NELSON MANDELA "XELATA AŞTÎ A ATATURK" RED KIR.

B.Bêwar

Serokê Kongra Netewa Efrîka (ANC) Mîrze Nelson MANDELA "Xelata aştiyê ya Ataturk" ku ji aliyê hukumeta mêtinker ya tirkan ve hatibû dayên qebûl nekir û şûnda zivirand.

Sedemê qebûl nekirina Mîrze Mandela ji aliyê Kongra Netewa Efrîka ve waha hat dîyar kirin: "Serok Mandela hemî jiyana xwe di rêya mafê mirovayeti û demokrasîyê de xebitandiyê, ji bervê jî çênabe vê xelata hanê qebûl bike". Li ser pîrsek Mandela weha bersiv dide: "...kesên ku ji min dipirsin gelo çima min vê xelatê qebûl nekir, bira ji bona demê kurt be ji xwe têxin şûna kurdan, wê xweşik tê bigîjin ku min çima vê xelatê qebûl nekir".

Gotinek nivîskarekî tirkî yê bi navê deng Aziz Nesin heye, dibêje ku: "Ew kesên ku ji tirkbûniya xwe şikê dikin, paşnavê xwe tirkî xas datînin". Ev gotin li gor bejna tirkîyê û ji bona wan bi rastî gotinek gelek di şûna xwe da ye. Gelo çi têkiliyek di navbera dîktatorek û xwînxwarek wek Ataturk û aştiyê bi hev re heye? Gelo çi têkiliyek aştiyê û dewleta mêtinkar û xwînxwarên tirkîyê û aştiyê bi hev re heye? Gelo çima mêtinkar, kesên dij aştiyê, kesên dij mirovayetiye, kesên xwînmêj li ser navê aştiyê xelata belav bikin? Gelo şima xelata aştiyê li ser navê dîktator û xwînxwaran bê belav kirin? Ma qey ew nizanin tu xelat ew xwîna ku ji aliyê wan ve hatiye rijandin nayê paqij kirin?

Ne ew dîktatorê Ataturk bû ku bi sed hezaran kurd kuştin. Ne ew Ataturk bû mîmarê xwînrêtinê, surgûn, wêran kirin û qirkirinê. Ne ew Ataturk bû bi hezaran kurd zarok, mêr û jin, kal û pîr bi saxîf di xanî û şikeftandê dan şewitandin. Ne ew Ataturk bû hemû

dewleta ku mafê mirovayeti û demokrasîyê dixê bin nigan. Ew dewleta ku çavsorî û hovîtiya xwe bi her firsetî li hember derdora xwe dide nîşandan xelatên aştiyê belav dikin. Gelo xelatên aştiyê wê rûçîya wan dikare veşêre. Mêtinkarên Tirkîyê berî niha vê xelata

aştiyê dan serokê NATO yê û dan Dîktatorê Faşîst Kenan Evren di şûna xwe de bû. Ji ber ku xelatek weha layiqê xwînmêjek wek Evren e. Ji ber ku Faşîstekî wek Evren aştxwazekî li gor Ataturk e. Ger mêtinkarên Tirkîyê tevî sîla Mîrze Mandela hêjî bixwazin vê xelata rûçîya xwe bidomînin û ger ew xelat ji bona miriyan jî derbas bibe pêwîste ku di salên hatî de vê xelatê bidin Hîtler, bidin Mosoloni jî ber ku ew jî wek wan aştxwaz bûn. Ne ger xelat ji bona mîriyan çê nebe bira dîsa li ber nekevin aştxwazên wek wan yê rojane jî gelek. Bira qet dût jî neçin. Dîktatorek aştxwaz cîranê wan bixwe jî heye navê wî Sedam Huseyin e. Belkî Sedam qasê Ataturk Kurd nekuştibin, surgûn nekiribin, Kurdistan wêran nekiribe jî lê qasê xwe Kurd jî kuştine, surgûn jî kirine, Kurdistan şewitandiyê û wêran jî kiriyê. Piştî wî jî hema bira bi dorê pê-

Kevin salek bidin Hafîz Esed, salekê bidin Refsencanî, salekê bidin Suleyman Demirel û bizivirin li hev serokên leşkerên hev, yê îstixbaratên hev, wêzîrên hev qet naqedin giş wek Ataturk aştxwazên hêjane.

mafê mirovayeti û demokrasî di bin nigan de pelçiqand. Ne ew dîktator bû Kurdistan bi carek kir gola xwîne. Tevî van kiryanan li ser navê wî xwînxwarî xelatên aştiyê tê belav kirin. Dewleta mêtinkar ku li ser hestî û xwîna gelê Kurd hatiye avakirin, ew dewleta xwînxwar ku talan, kuştin û wêran kirina li ser Kurdistanê didomîne. Ew

FAİK BÛCAK

KOYO BERZ

Faîk Bûcak di serr da 1919 an di, kîşt Sewregi dew da Hedroy di ameyo dinya. O, lajê (lacê) Hesen Bûcakî bi (ci ra vanê Hesen ê Abikan).

Faîk Bûcak e'şîr da Abikan ra yo. E'şîra Abikan jî Sewregi di weş yena sinasnayeni. Yanê e'şîrê da bi name û veng.

Faîk Bûcak wendano xo ya siftayeni û wertyeni Sewregi di waneno û qedî-neno. Serênî (Lise) jî Diyrbekir di waneno. Bahdê wendên da xo ya Diyarbekirî, di ser da 1939 an di, qandê wendenda xo ya berzi şino Sitanbol. Fakul-ta Huquqî di qeydê xo virazeno û dest bi wendên keno.

Wexto ki Sitanbol di wendê, çend enbazandê sinasnayan (silasnayna) a pîya xebitîyayê ki banêdê rakewtenî (yurdê) akere, qandê wendewanandê Kurdan. Wextê do zaf kilm di serkew-nê û di ser da 1939 an di, bi namedê Dicle Talabe Yurdî ya banê rakewtenda wendewanan, qandê wendewanandê Kurdan akênê.

A serri di zî qandê ki kar û barê yurdî ray berê, Kurdanê Sitanbolî bisinasnê û alikareya înan bigîrê, tay Kurdandê rewşanbîran a pîya şewê da şayî virazenê.

Rewşenbîrê ki, sinasnayeyê ki Sitanbol di rê înan a şîyayenî û amyayena xo keno weşî, keno pê, zaf û fêno ray. Pê dimi pê dimi, sere dano înan ro û înan a kontakt ronano. Qandê pers û meselandê Kurd û Kurdistanî. Qandê ki bişê bîrê pê ser û pîya bigirweyê, rayê nêverdano ceribneno. Şew û roj hewn nêkeno, tîya ra vijara dostan û enbazan ser a geyreno û dosteyê da

germi, alaqeyê do weş ronano.

Bi raştey Faîk Bûcak zaf aqıl bi û zaf girweyayê. Ey Kurdan mîyon di propogandayê da zaf weşî, germî viraştê û ray berdê. Bi Kurdi wendê û nûşnaynê. Behsê tarîx û bindestey da Kurdan kerdê û ey sero zaf vindertê û girweyayê. Ziwan û edebîyatê Kurdi sero zî zaf girweyayê, kendê, pers kerdê û vindertê.

Faîk Bûcak zaf aktîf û dînc bi, ci rê e'dizyayeni çînê bi. Şew û roj nêvatê girweyayê. Rihê xo da bi Kurd û Kurdistanê ser. Sitanbol di şewê folklorîyê Kurdan viraştê û ê şewan di, serê govend di (vernîya govendi) antê. H'end

nik û nîyetrind bi. Werdîya werdî, girdî ya gird, neçarî ya neçar, zengînî ya zengîn, wendî ya wende, dewijî ya dewij, sükijî ya sükij, zaneye ya zanaye bî. Zaf çî wendê û zanayê. Gird û werdî, neçar û zengîn, dewij û sükij pê ra nîyabir-nayê; pêro jew zanayê, jew tepîştê û zey pê qîmet dayê ci. Çi destê ci ra bîyameyê kerdê û xo resnayê merdimandê neçaran û feqîran û karê înan diyê û vetê. Qandê nê xisûsan dost û enbazandê xo mîyan di, millet û hemşerîyandê xo mîyon di zaf ameyê heskerdeni. Hemini ci ra heskerdê, qîmet dayê ci û e'meley a (bawerey a) xo pey ardê.

Mi bi xo, çend finî rehmetî dî û pa qisey kerdî. Wexto ki ame kîştênî mi wendexaneyê wertyeni yê Sewregi, sinif da hîrîni di wendê. Roja ki ame kîştênî a roji şandê ci di, ez ameyê keye ki pîye mi pirûzino û sinixino. Mi va qey ez h'ebê erey ameya keye, qandê coy o, yan jî dewda ma di fina çîyê bîyo. Mi pêrdê xo ra pers kerd: "Babo se bîyo, çi qewimîya yo?" Pîyê mi va: "Lajê mi, ma xebra to çîniya, şarî Faîk Bûcak o zey koy kîştî." Ez herûn da xo di bêherket mendî û qîra mi bî pirê bermî. Çend deqîqey mîyabeyn ra ravêrdî, mi pers kerd: "Nêvanê, kê kîştî?" Pî mi va: "Oxil, raşteya ci nêzana, labrê mileti hemê ya vana: "Bî destandê Bekir dê Hesen dê Hesî û qeçandê Mehmed Axa dê Kazo ya ameyo kîştênî."

Qandê meselandê ma yê dewi, qandê fikir giroteni jî jî finî pîyê mi şîyê ci hetî. Meseleyê ma heme bêperey hal-kerdê. Dosteya ma pîya estî bî. Pîyê mi ci ra zaf heskerdê. Pîyê mi vatê: "Faîk Bûcak bahro bahr, zaf zanayeyo. Dehweyê ki dekewno, hemini qezenc keno. Bê perey winêno dehwandê neçaran, bêkes û feqîran û destê înan tepşeno û xo tûnikî ra heqê ray û wendenda înan dano û xerclîxê ci keno ci tûnikî."

Vatê dost, enbaz û birayê Mila Mistefa Berzanî yo. Dost û enbazî ci zafîyê, Sewregi ra heta Sitanbol, Sitanbol ra heta Bexdat hemini sinasneno û dostê ci estê. Şîrê ey xortondê zanayan û wendan fek ra doşbîyê.

Fakulte qedîna tepey a dest bi he-

girweynayîş û xebitîyayîşî mîyan di jî kêfdê xo ra nêmendê. Tim şên û bikêf bi, huwate çorşmeydê ci ra kemî nêbîyê. Labrê, fina jî dîşmiş û xebitîyayen da xo ra ca û peydi nêmendê.

Faîk Bûcak zaf zerrînerm, zerrîte-

kîmey keno. Di serrî Hatay di hekîmey keno. Bahdo jî Qozan û qezay a Sêwasî Zara di hekîmey keno. Demeyna tepya hekîmey ra fek viradano û yeno Riha di ca beno û awuqatey keno, her wina kar û bardê Kurdey û polîtîka jî mijûl beno. Qandê coy jî tim qontrol-dê, çimandê hukmatdê Tirkan û ê karbidestandê Tirkan bindi bî û tim çimê înan ey sero bî. Tim taqîb beno û kîşta karbidestan û rotan ra derheq dê ci di raporî deyênê hukmatdê Tirkan.

Eger, "kermê dari dari ra nêbo, dari rewrewî niçilmisêna, çirmiş nêbena û nêkewna". Çi çi kenê xayîn û bêbextî kenê. Qandê girweynayîşdê xo yê siyafî û Kurdayey yeno tepîştênî û nezdî serrê ki zîndandê Balikesîrî di maneno.

Di tarîxdê Kurdistanî di xeyle sirgûnî virazîyayê. Nînan ra jew jî sirgûnê 55 an no. Bahdê îngîlabdê 27 ê Gulanî serr a 1960 an di 55 Kurdî amey sirgûn kerdenî. Nînan ra hîrê merdimê ci Sewregî ra benê. Jew e'şîra Abikan ra Faîk Bûcak o. Jew Elî Bûcak o. (Elî Axa yê Hecîyan, pîyê Mehmed Celal Bûcakî) Ê hîrîni jî Senator Hesên Oral o, Hesên Axa yê Hecîyan, apê Mehmed Celal Bûcakî. Faîk Bûcak û înan a nezdî ra merdimê pêyê, biyê xal û êganî.

Faîk Bûcak nan û sol da xo di, kar û bardê xo di, wext û bêwext dê xo di, tengay û herayey xo di, qet siyaset û Kurdey ra nê e'cizyayo û Kurdey û meselandê Kurdey ra fek nêvirada yo. Tim û tim xebitîya yo, kar û barê xo kerdo, domnayo û ray berdo.

Qandê ayabiyayenî û xo ser werziyayen da mileti, mileta xo mîyon di şew roj girweya yo. Qandê ki mileti dozde xo rê wihêr bivijîyo, wardê xo rê, wendê xo rê, kultur û edetandê xo rê wihêr bivijîyo xebitîyayo, girweyayo. Riha ra tepşî heta Diyarbekir, Diyarbekir ra tepşî heta Semsûr (Adiyaman) û miyabeyndê nê hîrê wîlayetan di kîşta mileti ra ameyê heskerdenî û sinasneyenî.

Ey zerrî da milet a xo mîyan di cayê xo girot bî û kewt bî rihdê înan. Şew û roj qandê serkewten da Kurdistanî, qandê azadî da Kurdistanî girweyayê û cefa werdê. Hewn nêkerdê mileta xo mîyan ra doşbiyê, qandê ki jew didi ni ayaker o, bîyaro safandê xo û ê jî dozde (dehwa) xo rê wihêr bivijîyê û qandê welatê xo bigirweyê.

Labrê, înan zanayê bêpartî, bêrayvistan, bêjewbîyayenî mileti mîyan di girwenayenî sereyê xo nêyêna, ser nêkewna û roşnayî nêbena. Lazim bî no geve biteqayê, na awî viradeyayê û

cor di gur biyameyê. Lazim o vernî ya awî tim akerde bo, vernîya ci nêgêriyo û teslîmê kesî nêbo. Lazim o bendî, bedenî, gevefî têtewr biteqiyê, vila bê û hol ra, werte ra werzê û awî jewser şîro. Lazim o awî bi xo rayanê xo bivînê, xetê xo raşt kerê, ronê, zelalî bê û ci ra şîrê. Wexto ki doli bo, arêbiyo pêser, vernîya ci bigêriyo û nêviradeyo qe faydeyêdê ci jî nêbena û ser o jî do boydekewo û boyini bo.

Qandê coy ey û çendna enbazandê xo ya pîya di ser da 1964 an di "Partîya Demokrata Kurdistandê-Tirkiye" (PDK-T) awa kerdî. Awakerden da na partîya xebitîyayena înan, kar û barê înan diha şo vêşê, vila, gur û zor bî. Nê raşt û raşt şînê senedê mileta xo mîyan û miletê xo mîyan di dest bi kar û bardê sîyafî û Kurdayey kenê û girweyênê. Mileta xo mîyan ra vila benê, geayrenê propoganda kenê, mileti anê pê ser; civînî virazenê, meselanê Kurdayey û Kurdistanî akenê, înan ser o munaqaşe kenê û ci rê çarey geayrenê.

Roj bi roj kar û barê nînan, xebitîyayen a nînan tim şo vêşî û zehmet bena. Çemberê kar û bardê ci vila û gird beno. Dost û enbazê ci, ray û raybendê ci benê vêşî, benê zafî.

Labrê goreyê a xebitîyayenî karbidestê Tirkan û dişmenê ci jî veng nemanenê. Bêbext û xayînî, girweynayen da Faîk Bûcak û ê enbazandê ci ra xeberdar benê. Vanê ya: "Dişmen tim ayayo, awî rakewna dişmen nêrakewno!", en vate zaf raşto. Dişmen û zayînê xeberan gênê û xeberdar benê ki Faîk Bûcak û enbazê ci yê qandê Kurd û Kurdistanî girweyênê.

Roteyê bêşeref û bênamûsî zafiyê. Eger merdimê bêşeref, bênamûsî û rotayê çînêbê rew rewî paştîya ma e'rd nîna. Ey gereyê ma kenê, ma danê dest û paştî ya ma şiknenê. Bi sayedê înan a dişmen xeberdar biyo û peynî ra dayo merdimandê ma yê pîlan û serdaran ro, şoreşgeran û welatparêzan ro, zanayan û wendan ro û mileta ma ya niştîmanperwer ro.

Eyê rehmetî Faîk Bûcakî jî wîni bî. Bahdê 2 serrandê Partîya Demokrata Kurdistandê-Tirkiye (PDK-T), 4 ê Temûzî serr a 1966 an di, Faîk Bûcak miyabeyndê Riha û Sewregî di, mintîqada Qerekoprî di yeno kîştênî. Faîk Bûcak waştênî û fitneyîn da dewletda Tirkan a yeno kîştênî. Plan û programê kîştenda ci û planê cadê kîştên da ci kîştâ MIT ê Tirkan a beno hadre û ronayêno.

Gorey vatenda mileti, qandê kîştên da ci hîrê cayan di ci re kemî, kozikî roneyênê û merdimî kewnê ê kozikan

tede pawênî. Bi emirdê MIT ê Tirkan a benzînlîxê ki miyanbeyndê Riha û Sewregî di nê tehdît benê. Qandê ki benzînlîxê nêdê texsî da înan. Diha raştê ci Faîk Bûcak waştênî û alikarey MIT ê Tirkan a, bi destandê dişmenandê ci ya yeno kîştênî. Destandê kesandê tariya, di koşeyê di bi bêbextey û qelaşey a yeno şhîd kerdenî. Gorey vatenan, wexto ki nê Riha ra yenê resenê banzîxanedê Qerekoprî, wazenê texsîda xo rê benzînlîxê bihêrîne. Wexto ki texsî kewna benzînxanî miyan û kena windêriyo, hîrê cayan ra adir varneyen o ci ser û varandê qerşûnan bindî manenê. Faîk Bûcak û wirna lajê (lacê) ci benî dirbetînî. Nînan hewadanê nexweşxanedê Riha. Nexweşxane di Faîk Bûcak gan dano û şîno heqî da xo.

MIT ê Tirkan kîştenda Faîk Bûcakî ya pîya xeyle rolandê girdan di kaykeno. Rolo jew Faîk Bûcak do kîştâ destandê tariyana biro kîştênî ki kes pey nêzano. Qandê ki enbazanê ci jî vejê teber û înan jî babetêna werte ra hewadê, yan jî bidê tepîştênî. Rolê didîni kîştên a ci kîştên a e'şîrî kirê û no hesaba e'şîran verdê pêyo. Kurdî Kurdî rê bidê kîştênî û destanê xo ci ra bişuwê. Rolê hîrîni nînan "komînîst" bidê îlan kerdenî, mileti înan ra dîrî fîne û nînan rê dişmen kerê.

Tabî nê rolî bi zaneyîn a kîştâ MIT î ra yenê kaykerdenî. Wexto ki Faîk Bûcak ame kîştênî xeyle e'şîranê Sewregî pê di lej kerdê. Bekir ê Hesendê Hecî mehkûm bi û Hecîyan di lej kerdê. Key Hecîyan û Key Mehmed Axadê Kazo ya pê ra merdimî kîştî bî û zey vergana geayrê pê. O wext miyabeyndê Faîk Bûcak û ê Hecîyan weşbî. Faîk Bûcakî kesî di dişmeney nêkerdê û waştê ki e'şîrî pê ro pê di birê wewey û na dişmeney werte ra werzo. Labrê karbidestanê dişmenî û MIT i nêverdayê û tim înan verdayê pêyo. Lejdê miyabeyndê e'şîran ra fayde dîyê û pa kêfxweş biyê. Kayê xo kaykerdî û no planê xo ardî ca. No babeta Faîk Bûcak werte ra hewada.

Faîk Bûcak şair û nûşnayox bi jî, şairey û nûşnayoxeya jî weş ameyê sinasneyenî. Zaf weş yeno mi vîri û mi bi xo aşnawitê zaf enbazan şîrê ci ezber wendê û vatê nê şîrê Faîk Bûcakî yê. Tabî o wext mi bê şîrandê rehmetî Faîk Bûcakî jew bî şîrî bi Kurdî miyaşnawitî bî. Wexto ki enbazan şîrê ci wendê ma mat mendê û ma rê e'ceb ameyê. Çi heyf şîrê rehmetî Faîk Bûcakî heta ewro miyarêbiyayê pê ser û kitabê di çap nêbiyê. Çend hebê ci tenîya kovar û rojnameyandê Kurdan di çap biyê.

HELBEST

SONDÊ MERGÎ

Sondê ma merg o, di rayda to di welat.

Kefen û pirênê ma yê, fer-man û xemil û xebat.

Bê mergî dinya di qandê ma nêbiyo xebat.

Gûnî ya ma amê roteni, pa bi-herîne Kurdistan.

Ma esîrey nêwazenê zaf rû-met o goristan

Kal û pîrî tirban dê kîştan ser o bermenê.

Zerre û qesiba înan hemini pirê kul û dirbetê.

Laj veyvi heme gûnî ra ber-menê.

Gûnî ya ma amê roteni, pa bi-hêrîne Kurdistan.

Ma esîrey nêwazenê, zaf rû-met o goristan

Ma bi lorîyandê mergî ya amey piştiney.

Dayi ki herûn da şitî, ma bi gûnî ya emnay.

Çirî birayêno bêrê, welat şî qedinay.

Gûnî ya ma amê roteni, pa bi-herîne Kurdistan.

Ma esîrey nêwazenê, zaf rû-met o goristan.

Faik Bûcak

Kurmancî ra tadayox: Koyo Berz.

BÛKÊ

Xwezgînçî tu bî ma bi serr û zeman
Birîndarê to wa ti mirî derman

Ma berbûrû xwendî bî çende serrî
Qey tu espar ker biyar fekî berî

Kurdistan namey bûko ma arde keye
Wexto gi ardi fekê berî di kerde peye

Ya kîbara ya delala û zaf şepala
Meş werdeka û vazd xezala

Ya nazik û nazenîna
Dest bazin û şimik zerrîna

Lew tenik û çim qerqasha
Bî şekhr û pûşî pot qumaşa

Zend û bendî bê qusir bî
Rîyê ay sipey û sûr bî

Mendê vew re û mendê gunî
Porrê cay siya mendê tenî

Beşin barî û enî deqa
D'eweta xwendîyan teqe teqa

Vengê zurna dinya şarra
Ruhber kerr biyo goşun ra

Vengî defî dinya lertzna
Tillîlî ya bûkê yena

H'enney destan reng da dinya
Qelendê cay jîyan û gunya

Metih û t'erîf nêşkena vacî
Bi Soranî û Zazî û Kurmancî

Ger biwazo yew binûsno
Dar û ber zî pê nivîsbo

Awkey behran bibo hûbir
Qîm nêkeno fikr û aqil

Metih û wesfî zaf bê hesab
Fek nêşkeno bido cewab

Nêşka metih kerî aya delal
Ez tenê vana kurte sual

Qey bî ay zaf şer û cengî

ÇAYÊ BERMENA

Çayê bermena, çayê zîpena
wey wey

Derdê tu çîko mi ra nîvona

Kamî sekerdo hedir vîna

Ruyê xwu çî ra mi ra çarnena.

Dewê, dewê, dewê dewa wey wey

Dewê esmer biya kewêy

Ezo (edo) şîro xerîbiye

Cigera mi turî kerda letêyî(2)

Çayê bermena, çayê zîpena

Derdê tu çîko mi ra nêvana (2)

Çayê bermena tê'd zîp bena
wey wey

Çayê bermena tê'd nalena

Derdê tu çîko mi ra nîvana

Çayê bermena, çayê zîpena

Derdê tu çîko mi ra nîvona (2)

Bonê yarê ma ra dûro wey wey

Yarê marî nona rûnê pota

Polî kena, xwuver bermena

Memîş tu rî yeno remneno (2)

Çayê bermena, çayê zîpena

Derdê tu çîko mi ra nîvana (3)

Na deyr kasetî Fîrat Başkale ra

uma nîştîş. Numey kasetî DELAL

"Çini Çini" yo.

GÜNEY KÜRDİSTAN ULUSAL MECLİS SEÇİMLERİ KÜRT ULUSAL TARİHİNDE YENİ BİR ADIMDIR

Nisan ayı ortalarında yapılması kararlaştırılan Güney-"Kürdistan Ulusal Meclis Seçimleri" ile "Başkanlık Seçimleri", iki kez ertelenmeden sonra, 19 Mayıs'ta özgür ve demokratik bir ortamda halkın coşkun katılımıyla gerçekleşti.

19 Mayıs Seçimleri, Irak Kürdistan Cephesi Politik Önderliği tarafından 8 Nisan'da yayımlanan "Irak Kürdistan'ı Ulusal Meclis Yasası"na (Qanuna Hilbijartina Encumena Niştimanî Ya Kurdistan a Iraqê) göre yapıldı. Ulusal Meclis kararı daha 1988 yılında alınmıştı. Kürdistan Cephesi Politik Önderliği bu kanunun gerekçesinde şöyle diyor:

"Daha 1988 yılında Irak Kürdistan Cephesi bir Ulusal Meclis kurma kararı almıştı. Çünkü böyle bir meclis ancak halkın iradesini temsil edebilirdi. Fakat o zaman ki olaylar ve 1991 yılında meydana gelen büyük ayaklanmayla beraber önemli olayların ardarda yaşanmasından, özellikle büyük tarihi göç ve Irak hükümetiyle sürdürülen görüşmelerden dolayı, cephe bu kararı yerine getirememişti."

Bugün Güney Kürdistan topraklarının 5/6 sı Saddam yönetiminin denetiminden kurtarılmış bulunuyor. Bu topraklarda Kürt halkı şimdi özgür ve demokratik bir ortamda yaşıyor. Seçimler Irak Kürdistan Cephesi'nin kontrolü altında bulunan tüm özgür alanlarda yapıldı. Ancak Kerkük, Xaniqîn, Mendeli, Şengal, Şêxan ve Musul'un bazı kesimleri hala Saddam yönetiminin denetimi altında bulunmaktadır. Bu alanlar Güney Kürdistan topraklarının 1/6 sını oluşturmaktadır. Kürdistan Cephesi, özgür ve demokratik bir ortam doğduğu anda, bu bölgelerde de seçimlerin yapılacağını kararlaştırmıştır.

Irak yönetiminin denetiminde olan bu bölgeler, Kürdistan'ın ayrılmaz birer parçası ve Kürt halkı ile onun politik güçleri için en kısa zamanda kurtarılması gereken topraklardır. Tek bir karşı Kürdistan toprağı düşmanın elinde kalmaz. Bu konuda Güney Kürdistan halkı sonuna kadar mücadele edeceğine olan inanç ve kararlılığını her vesileyle dile getirmektedir. Seçimler boyunca tüm Kürt örgütleri ve halkın en çok kullandığı sloganlardan biri de: "Kerkuk Dilê Kurdistanê!", "Kerkuk Dilê Kurdistanê ye, Laş Bê Dil Naçît", "Kerkuk Kudsî Kurdistanê!.." sloganıdır. Güney Kürdistan halkının bu slogan en kısa zamanda gerçekliğe dönüştüreceğine inanıyoruz. Özellikle Kerkük ve Xaniqîn petrol bölgeleri olmasından dolayı Kürt halkı için ayrı bir öneme sahiptirler. Buralar Kürdistan ekonomisinin hayat damarlarıdır.

Seçimlerde toplam 968 669 kişi oy kullandı. Her 30 bin seçmen başına bir temsilci kaydıyla toplam 105 temsilci seçildi. Bunlardan 50 temsilci KDP'den seçilmiş, 50 temsilci KYB'den (KYB 47, Kürdistan Emekçiler Partisi 3) seçilmiş ve 5 temsilci de Asuri ve Hıristiyan azınlığına ayrılan kontenjandan seçilmiştir. Şu anda Kürt Ulusal Meclisi'nde toplam 105 temsilci bulunmaktadır. Seçimlere erkekler kadar kadınlar da yoğun katılım gösterdiler. Kürt Ulusal Meclisi'nde 6 Kürt kadın temsilci bulunmaktadır. Bu da üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biridir. Silahlı mücadeleye katılan, yıllar boyunca erkeklerden daha fazla ezilen Kürt kadınları, Güney Kürdistan'da başlayan bu demokratik süreçte de aktif olarak yerlerini alıyorlar. Sözde Ortadoğu'nun en demokratik ülkesi sayılan Türkiye'de kadınlara ancak seçme ve seçilme hakkı 1934'te tanındı. Bu kıyaslama bile başlıbaşına Kürdistan'da yaşanan de-

mokratik sürecin önemini ortaya koymaya yeterli bir kriterdir. Seçmen yaşının 18 olarak tesbit edildiği seçimlerde; seçilme koşulu olarak 30 yaşında olmak, Irak Kürdistanı vatandaşı olmak, orada yaşamak, aklı başında olmak, okur-yazar olmak, Irak yönetimiyle işbirliği suçundan mahkum olmamak hükümleri getirilmiştir.

Güney Kürdistan Ulusal Meclis Seçimlerine Türkmen Milli Partisi dışında sosyalistlerden İslamcı güçlere kadar değişik ideoloji ve siyasi görüşlerden tüm politik örgütler ve azınlıklar katıldılar. Seçimlere 8 parti ve örgüt katılmıştır, bunların yanında bağımsız adaylarda adaylıklarını koymuştur. Başkanlık seçimine ise 4 aday katıldı. Bu adaylar ve aldıkları oylar şöyledir: Mesud Barzani 466 819, Celâl Talabani 441 057, Şeyh Osman Abdulaziz 38 865, Dr. Mahmut Osman 23 309. Asuri azınlığı seçimlere kendi örgütüyle, Asuri Demokratik Hareketi'yle katıldı. Türkmenler ise yer yer adaylarını Kürt partilerinin listelerinde gösterdiler. Ulusal Meclis'te onları da temsil eden temsilciler bulunuyor. Türkmen Milli Partisi'nin seçimlere katılmamasında Türkiye'nin dayatmacı ve provakatif rolü büyük oldu. Güney Kürdistan'da yaşayan azınlıkların seçimlere katılması ve Ulusal Meclis'te temsil edilmeleri, Kürt halkı ile azınlıklar arasında varolan karşılıklı güven ortamının korunması ve geliştirilmesi bakımından başlıbaşına olumlu bir gelişmedir. Bu durum, ulusal sorununda başta Türkiye olmak üzere, çok uluslu Ortadoğu ülkelerinin örnek alınması gereken bir durumdur.

Seçimler genel olarak özgür, demokratik ve barışçı bir ortamda gerçekleşti. Her kes görüş ve düşüncelerini rahatlıkla ortaya koydu, serbest ve demokratik bir seçim yarıştı yaşandı. Her türlü basın-yayın ve iletişim aracı,

açık hava toplantısı vb. araçların kullanıldığı seçim döneminde, halk tartışmalarına yoğun bir biçimde katılarak demokratik sürece doğrudan katıldı. KDP (TV-Xebat, Dihhoq), KYB (Televizyona Gelê Kurdistan, Hewlêr), KDHP (TV-Kurdistan) televizyonlarından kendi görüşlerini yaydılar. Kimse kimsenin görüşlerine ambargo koymadı, aksine karşılıklı demokratik anlayış ve uzlaşma içinde bir seçim yarışması yaşandı. Seçim öncesi propoganda döneminde olsun, seçimler sırasında olsun ciddiye alınacak olumsuz bir olay yaşanmadı. Güney Kürdistan Ulusal Meclis seçimlerinin kuşkusuz en olumlu ve en başarılı yanlarından biri de budur. Bu da Kürt halkının demokrasi bilincini ve sağduyusunu gösteren gurur verici bir durumdur. Bugüne kadar kendi kendini yönetme hakkından mahrum bırakılan, ulusal ve demokratik hakları zorla elinden alınan ve 40 yıla yakın bir dönemdir silahlı mücadele veren bir halkın ve siyasi öncülerinin ilk deney olarak bu zor koşullarda gösterdikleri böylesine demokratik davranış, gelecek için umut verici bir gelişme, tarihi bir adımdır. Bu nokta Güney Kürdistan seçimleriyle ilgilenen tüm iç ve dış çevrelerin dikkatini çekmiştir. Zira seçimler uluslararası çevreler tarafından da yakından izlendi; bir çok hükümet, uluslararası kurum ve kuruluş Güney Kürdistan'a temsilci gönderdi, seçim dönemi boyunca batı dünyasından çok sayıda basın-yayın organının temsilcileri burada bulunuyordu. Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulan "Seçim İzleme Komitesi"nin yetkilileri de seçimleri izlediler. İlgili bu çevrelerin de yorumu seçimlerin olgun ve demokratik bir ortamda gerçekleştiği yönündedir. Bu da Kürt halkının bu ilk özgür seçiminde başarılı bir demokrasi sınavını verdiğinin kanıtı oldu.

Başta kanlı Irak yönetimi olmak üzere sömürgeci dört devlet (Türkiye, Irak, İran, Suriye) başından beri bu seçimlere karşı çıkıyor ve engellemek için elinden geleni yapıyorlardı. Saddam yönetimi seçimleri gayri meşru, Kürt liderlerini ise hain ve emperyalizme satılmış kişiler olarak ilan ederek, onların başına ödüller koymuştu. Radyo ve televizyonlardan yaptığı çağrılara Kürdistan'da yaşayan azınlıklar ve Araplar dahil kimse kulak vermedi. İran ve Suriye yönetimleri ise kaygı ve endişelerini çeşitli yollardan açık bir

biçimde ortaya koydular. Türkiye'ye gelince: Türk devleti bu seçimler karşısında adeta panik içine girdi, seçimleri engellemek için her yola başvurdu. Saddam yönetimiyle çeşitli yollardan kurduğu ilişkilerle seçimleri ortaklaşa engellemek istedi, tehditlerde bulundu, Kürt liderleriyle yapılan görüşmelerde onlara daytımalarda bulundu, Türkmen Milli Partisi adındaki paravan örgütü kullanarak seçimleri provak etmek istedi, sınır geçişlerini ve sınır ticaretini engellemek istedi ve bu meyanda Güney Kürdistan'a giden uluslararası yardımları engellemeye çalıştı. Seçimlerin yaklaştığı günlerde PKK eylemleri bahane edilerek sınır bölgesinde bazı provakasyonlar tertiplendi, kaç kez Güney Kürdistan topraklarına saldırılar düzenlendi. Bu günlerde bu bölgelerde meydana gelen olaylar bir çok yönden üzerinde durulması gereken provakatif eylemlerdi.

Ancak bütün bu girişimlerinden istediği sonucu alamayan TC devleti bu kez uluslararası düzeyde yeni bir diplomatik ataka girişerek Suriye ve İran'la yapılan görüşmelerde Güney Kürdistan ve genel olarak Kürtlere ilişkin yeni gizli antlaşmalar dayattı. Batı dünyasında ise: "Kuzey Irak'ta bir otorite boşluğunun yaşandığını, Türkiye'nin bundan zarar gördüğünü, Irak Kürdistan Cephesi'nin bu boşluğu dolduramayacağını ve hatta Kürtlerin kendi başlarına bir seçim gerçekleştirebilecek ve kendilerini yönetebilecek düzeyde olmadıklarını vb." işlemeye başladı. Türk devletine göre Kürtler bağımsız bir devlet kuramaz ve kuramazlardır. Hatta "Otonom bir yönetim" bile kuramazlar/kuramazlardır. Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL ve Başbakan Süleyman DEMİREL'in ABD gezilerinde olsun, Avrupa Topluluğu bünyesinde olsun sürekli olarak bu tema işlendi. Bu propoganda ve diplomatik girişimlerin kısmen de olsa etkili olduğunu görüyoruz. Avrupa Topluluğu toplantılarında "Kürtlerin bağımsız bir devlet kuramayacakları yönünde karar çıkması" bir bakıma Türk devletinin bu diplomatik girişimlerinin bir sonucuydu. Kısacası Türk devleti Güney Kürdistan'da yaşanan gelişmelerin önünü alabilmek için elinden geleni yaptı.

Türk devleti Güney Kürdistan Ulu-

sal Meclis Seçimleri'nin ne anlama geldiğini ve gelecekte Kürdistan'da ne tür gelişmelere yol açabileceğini gayet iyi biliyor. Kürdistan'ın en büyük parçasını elinde bulunduran ve burada yaşayan Kürtleri en basit insanı ve ulusal-demokratik haklarından dahi yoksun bırakan Türk devleti Güney Kürdistan'daki gelişmelerin bu parça üzerinde de büyük bir etki yapacağını ve genel olarak Kürt ulusal hareketinin bundan güç alacağını biliyor. Diğer yandan Güney Kürdistan halkı bu seçimlerde gösterdiği başarıyla Türk devletinin bütün propogandalarını boşa çıkardı. Kürt halkı, kendi kendini yönetebilecek güç ve bilinçte olduğunu, demokrasiye bağlı olduğunu, ancak bu alanda bugüne kadar sömürgeci güçler tarafından engellendiğini bu adımıyla tüm dünyaya göstermiş oldu. Hatta bu ilk deneyinde bile Kürt halkının gösterdiği demokrasi başarısı bölgede Türkiye dahil tüm ülkelere örnek bir deney olabileceğini ortaya koymuştur.

Güney Kürdistan seçimlerinin özel olarak bu parçadaki halkın ve genel olarak Kürdistan halkının mücadelesi açısından tarihi bir önemi vardır. Her şeyden önce bu seçim, Kürdistan ulusal tarihinde, Kürt halkının kendi adına ve özgür iradesiyle gerçekleştirdiği ilk serbest ve demokratik seçimdir. Sömürgeci ülkelerde yapılan seçimler Kürt halkının kendisi adına katıldığı ve kendi iradesiyle oy verdiği seçimler değildir, bu seçimler sömürgeci düzenlerin halkımıza dayattığı seçimlerdir. Kaldı ki Irak, İran ve Suriye'de bu anlamda dahi bir seçim geleneği yoktur. Türkiye'de ise nisbî bir demokrasi ve seçim geleneği olmasına rağmen, bugüne kadar bu gelenek, Kürt halkının kendi ulusal kimliğini ortaya koymasına ve ulusal-demokratik haklarını dayatmasına olanak tanıyan bir gelenek değildir. Uzun yıllar kanlı bir diktatörlük altında yaşayan, politik olarak silahlı mücadele koşullarında şekillenen, etrafı sömürgeci-gerici devletlerle kuşatılmış olan ve bugün binbir güçlükte boğuşan Güney Kürdistan halkının bu ağır koşullarda gösterdiği demokratik davranış, köklü bir demokrasi geleneği olmayan Ortadoğu'da, bir bakıma bölge halklarına örnek teşkil edecek bir olgudur. Sömürge ve bağımlı ülkelerde kurtuluşun sonra vakit geçirmeden halkın iradesine başvuran, çok sesli ve demokratik bir ortam yara-

tan ve seçimlere giden az ülke vardır. Bu anlamda da Güney Kürdistan seçimlerinin önemli bir özelliği vardır. Diğer yandan bu seçimlerle Kürt halkının ulusal mücadelesi hem Irak'ta, hem Ortadoğu'da ve hem de uluslararası düzeyde yeni bir statü kazanacaktır. Bu seçimlerden sonra artık Güney Kürdistan'da Kürt halkının meşru temsilcilerinin kimler olduğu yönünde içeride ve uluslararası düzeyde kuşkuya da yer kalmamıştır. Bununla birlikte Güney Kürdistan'da doğrudan halk tarafından seçilen ve onun iradesini temsil eden siyasi ve idari organların oluşması varolan demokratikleşme sürecini daha da derinleştirecektir.

Güney Kürdistan'da yeni bir dönem başlıyor ve bugün bu parçada yaşanan fiili durum aslında yakın gelecekte Kürt halkının gerçek istemlerini hayata geçirmeye olanak sağlayacak olan yeni bir sürecin maddi koşullarını yaratıyor. Bugünkü durum, bağımsız ulusal bir devletin embriyonu olarak görülmelidir. Bu anlamda Güney Kürdistan seçimlerinin sadece bu parça için değil, aynı zamanda Kürdistan'ın diğer parçaları ve bir bütün olarak Kürt halkı için tarihi bir önemi vardır. Ancak bu aşamada gerçekçi davranırsa, Güney Kürdistan'da halkımızın içinde bulunduğu zor ve ağır koşulların, bölgesel statüko ve uluslararası konjektürün neye elverişli olup neye elverişli olmadığını görmek zor değildir. Şu anda mevcut durumun korunması ve süratle geliştirilmesi acil olan hedeftir. Geleceğin bağımsız ulusal devletinin temellerini atmak ise bu acil görevin yerine getirilmesiyle birlikte bugünden atılacak olan adımlara bağlıdır. Bu anlamda bu parçadaki politik güçlere bugünden tarihi görevler düşüyor. Önemli olan bunun bilincinde olmak ve bunun sorumluluğunu taşımaktır.

Diğer yandan tüm Kürdistan yurtsever örgütlerine de ağır görev ve sorumluluklar düşüyor. Kürdistan'ın bu parçasında yaşanan bu tarihi süreci maddi ve manevi alanda desteklemek kendini dayatan acil bir görevdir. Güney Kürdistan halkının başarısı tüm Kürt halkının başarısı olacaktır, keza bu parçadaki yeni bir yenilgi diğer parçaları da olumsuz etkileyecektir. Bu süreçte, Güney Kürdistan, sömürgeci

zincirin zayıflayan halkalarından biridir. Bu halkanın tamamen koparılmasında diğer parçalardaki yurtsever güçlerin yardım, destek ve dayanışması hayati bir öneme sahiptir. Dış yardım ve destekten önce Kürt halkının kendi özgücüne dayanması, Kürt halkı ve onun yurtsever örgütleri arasında sıkı bir birlik ve dayanışmanın yaratılması önemlidir.

Burada Güney Kürdistan Ulusal Meclis Seçimleriyle ilgili olarak, ilkel olmayan fakat önemli gördüğümüz, bir kaç eleştirel noktaya da değinmek gerekiyor. Şüphesiz bu seçimlerin her bakımdan mükemmel olduğunu ve eleştirilecek bir yanının bulunmadığını söylemek mümkün değildir ve olaya bu şekilde bakmak doğru da değildir. Bu parçadaki Kürt yurtsever örgütlerinin kendi iç sorunları olsa bile, bazı noktaları dile getirmek gerekiyor. Öncelikle şunu söylemek lazımdır ki Güney Kürdistan'da siyasi, idari, ekonomik ve sosyal alanda istikrarlı bir düzenin kurulması zaman alacaktır ve salt bu gerekçeyle de olsa siyasi ve toplumsal alanda yurtsever güçler arasında ulusal uzlaşma siyaseti esas alınmalıdır. Dolayısıyla mevcut koşullarda Kürdistan Ulusal Meclisi için 0/07 lik oy oranı yüksek bir barajdır ve bunun doğuracağı sakıncaları şimdiden görmek mümkündür. Küçük parti ve örgütlerin de güçleri oranında Ulusal Meclis'te temsil edilmeleri daha doğru ve gelecek için daha güvenceli bir adım olacaktır. Ayrıca demokratik sürecin derinleştirilmesi ve halkın iradesinin eksiksiz bir biçimde yansıtılması için bu gereklidir. Seçim öncesi dönemde ve seçimler sırasında ciddi olumsuzluklar yaşanmamış olmasına rağmen, bazı örgütlerin eleştiri ve itirazları vardır ve bunları ciddiye almak gerekiyor. Bu konuda asıl görev ve sorumluluk KDP ve KYB'ne düşüyor. Kürdistan koşulları, özellikle yaşanan süreçte, iki partili bir sistemi kaldıracak durumda değildir. Bu durumun kurulacak siyasi ve idari yönetimde göz önünde bulundurulması gerekir. Nitekim iki büyük örgüt parlamentoya giremeyen diğer örgütlere kurulacak Koalisyon Hükümeti'nde yer vereceklerini söylüyorlar. Bu olgun ve sevindirici bir davranıştır. Bu seçimlerin bir başlangıç ve ilk adım olarak görülmesi ve araya fazla zaman konulmadan yenilenmesi bu parçadaki halkımızın iradesi açısından daha isabetli

olacaktır. Irak Kürdistan Cephesi'nin bu yönde de bir kararının/eğiliminin olduğu bildiriliyor.

4 Haziran'da Kürdistan Ulusal Meclisi (Encumênî Nîştîmanî Kurdistan) toplandı ve Kürt temsilcileri Kürdistan şehitleri için bir dakikalık saygı duruşu ardından and içerek görevlerine başladılar. Meclis Başkanlığı'na Cevher Namık Salim, yardımcılığına Mehmet Tevfik Rahimî seçildi. Kürdistan Ulusal Meclisi'nde sandalye dağılımı ise şöyledir: IKDP 50, KYB 47, Asuri demokratik Hareketi 4, Kürdistan Emekçiler Partisi 3, Kürdistan Hıristiyanlar Birliği 1 sandalye. Yaş durumu da şöyledir: En yaşlı üye 68, en genç üye 30 yaşındadır. Mecliste 6 kadın ve 8 din adamı bulunuyor.

Biz, Kürdistanı dört parçasıyla tek bir ülke, Kürtleri bölünmüş ama tek bir ulus olarak görüyoruz. Kürdistan ve Kürt ulusunun gerçek kurtuluşunu da bu perspektifte görüyoruz. Mevcut durumda bizi Güney Kürdistan politik güçlerinden ayıran stratejik farklılığımız esas olarak bu noktada yatıyor. Güney Kürdistan Ulusal Meclis Seçimlerine de bu doğrultuda bakıyor, bunu Kürt Halkının Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde önemli bir adım olarak değerlendiriyoruz. Kürdistan'ın herhangi bir parçasındaki bir gelişme diğer parçaları da doğrudan etkiliyor. Bu parçanın zaferi bizim zaferimiz, yenilgisi bizim yenilgimizdir. Bu anlayışla bu zor ve ağır olduğu kadar tarihî ve istisnai dönemde Güney Kürdistan halkının yanında olduğumuzu bildirir, tüm Kürt yurtsever güçlerini de bu tarihi süreci aktif olarak desteklemeye çağırıyoruz. Ama asla unutulmamalıdır ki Kürt halkının gerçek talebi ve mücadelemizin asıl hedefi "Bağımsız Demokratik Ve Birleşik Bir Kürdistan"dır.***

REDAKSİYON

TC. ANAYASA MAHKEMESİ'NİN TCK'NIN 125. MADDESİ İLE İLGİLİ KARARI VE NEDENLERİ

Halklarımızın Tarihinde

Kapkaranlıkların Yeni Bir Dönem

12 Eylül 1980 tarihinde Türkiye'de gerçekleşen askeri-faşist darbe ile beraber; yürürlükte bulunan Anayasa kaldırılmış, yasal partiler, sendikalar, dernekler vb. tüm demokratik kurum ve kuruluşlar kapatılarak faaliyetlerine son verilmiş; onbinlerce Türk ve Kürt aydını, demokrat, sendikacı işkencelerden geçirilerek hapis hanelere konulmuş; halklarımız üzerinde baskı kurularak bugüne kadar yoğun bir devlet terörü estirilmiştir. Bu süreçte insanlar göz altına alınarak ağır işkencelerden geçirilmiş ve polislerin işkence ve ölüm tehdidi altında dayattığı düzmece ifadeler tek geçerli kanıt olarak mahkemelere sunulmuştur. Hukukî hiç bir dayanağı bulunmayan bu gerekçelerle Sıkıyönetim Askerî Mahkemeleri binlerce insana çok ağır hapis cezaları vermiştir. Bu tür gerekçelere dayanılarak Türkiye'de 12 Eylül 1980'den sonra...kişi politik nedenlerle idam edilmiştir.

Cunta döneminde, üç aylık gözaltı, baskı ve işkence yetmezmiş gibi, bu kez cezaevlerinde Nazi Kamplarını bile geride bırakan sürekli ve sistemli olarak, bize her türlü baskı ve işkence yapıldı. İnsanlık onurunu ayaklar altına alan bu uygulamalar, işkence eğitimi görmüş ırkçı-faşist askeri uzmanlar, Sıkıyönetim Komutanlıkları, polis, savcılık ve mahkemelerin işbirliği ve denetimleri altında yapılmaktaydı. Bu uygulamalarla amaçlanan, siyasi tutukluların onur ve kişiliklerini yok etmek, her türlü insanî öz ve değerden uzaklaştırmak ve onları amaçlarına uygun kullanabilecekleri duruma sokmaktır. Bu amaçlarına ulaştıktan sonra, bu insanların şahsında da devrimci ve demokrat kişi, kurum ve kuruluşları olumsuz göstererek teşhir etmek, genel olarak ilerici aydın ve demokrat insanları susturup sindirmek, askeri-faşist cuntanın "demokrasi"ye son verme gerekçelerini doğrulamak, diktatörlüğün direktifleriyle çalışan Olağanüstü

Askerî Mahkemelerin hukuk dışı yargılama ve verdikleri ağır cezaları haklı göstermekti.

TC'nin Geleneksel Kürdistan Politikası: Kan Ve Göz Yaşı

12 Eylül askeri-faşist diktatörlüğünden önce, sonra ve bugüne kadar, sömürgecilik ve olağanüstü koşulların yol açtığı zulüm, işkence ve her çeşit ağır cezalandırmalardan en çok payını alan Kürt halkı olmuştur.

TC için Kürt halkı, cumhuriyet dönemi boyunca bölünüp parçalanması, özümseme eritilmesi ve yok edilmesi gereken bir unsur olmuştur. TC, kuruluş kurulmaz Kürt dilini, tarihini, kültürünü ve tüm ulusal varlığını inkâr ve imhaya yöneldi. Buna karşı çıkıp baş kaldıran Kürtleri de her zaman yok etmeye ve ağır cezalarla sindirmeye yönelmiştir. Özellikle 1925-1940 yılları arasında TC'nin ırkçı ve sömürgeci baskı politikalarına karşı baş kaldıran irili-ufaklı Kürt ulusal ayaklanmaları TC tarafından acımasız bir şiddet ve kanla bastırılmıştır; her defasında çocuk, genç-ihiyar demeden onbinlerce Kürt soykırımlara uğratılmış, yüzbinlercesi yerinden-yurdundan koparılıp sürgün edilmiştir. Birbirlerinden uzak yerlerde bölük-pörçük olarak "Mecburi İskân"a tabi tutulmuştur. TC'nin bu katliamcı gelenek ve anlayışının son örneği de, 21 Mart 1992 Newroz'unda, bütün dünyanın gözleri önünde yaşandı. Şırnak, Cizre ve Nusaybin gibi Kürdistan şehirlerinde, biricik ulusal bayramlarını barış ve neşe içinde kutlamak isteyen masum Kürt halkı, TC'nin silahlı güçleri tarafından kuşatılmış, silahsız kitleler taranmış ve katliamlara uğratılmıştır. Kurulduğu günden beri TC devleti Kürt halkını düşman olarak görmüştür, Kürdistan'daki uygulamaları da buna göre olmuştur.

TC Ve Kürt Sorunu: "Böl Ve Yönet Politikası"

Kürt halkı, ne zaman ulusal varlığına sahip çıktığını hissettirmişse, TC özellikle Kürdistan'da ideolojik, siyasi, etnik, aşiretsel, mezhepsel vb. çelişkileri körüklemiş, büyük provakasyonlar tezgâhlayarak insanları birbirine kırdırılmıştır. Bunları da, Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları'nın çıkarılmasına ve askeri darbelere gerekçe göstererek, Kürt halkına karşı sistemli bir devlet terörüne yönelmiştir. Dikkat edilirse 1978'den 1987'ye kadar Sıkıyönetimle, 1987'den bugüne kadar da Olağanüstü Hal Kanun ve uygulamalarıyla Kürt halkı daha fazla baskı altına alınmıştır. Özellikle 12 Eylül askeri-faşist cuntasının iktidara elkoymasıyla beraber, Kürt halkı üzerindeki baskılar çok daha şiddetlenmiş, Kürdistan adeta bir işkencehaneye ve kan gölüne çevrilmiştir. Silah toplama ve kaçak insan arama bahanesiyle köylüler ailelerinin gözleri önünde çırılçıplak soyularak ağır işkencelerden geçirilmiş ve bilinçli olarak Kürt insanının onur ve kişiliği ayaklar altına alınmıştır. Bu onur kırıcılık ve işkenceler, gözaltı ve cezaevlerinde ve özellikle pilot bölge olarak seçilen Diyarbakır Askerî Cezaevi'nde çok daha ağır ve şiddetli olmuştur. Yalnız Diyarbakır Askerî Cezaevi'nde 40 kişi civarında Kürt yurtsever Hitler'in temerküz kamplarında bile yapılmayan işkenceler altında hayatlarını yitirmiştir. Sağ kalanlardan da yüzlercesi, onarılmaz çeşitli ruhsal ve fiziksel hastalıkların pençesine düşmüş ve sakat kalmıştır. Kürdistan'daki Sıkıyönetim Mahkemeleri, hukukî gerekçe ve kanıtlara gerek duymadan, her zaman politik amaçlı azamî ağır cezalara yönelmişlerdir.

Amaç: Cezaevlerinde Siyasi Tutukluların "İnsanî Ve Devrimci Onurlarını" Yoketmektir.

Cezaevlerinde ise , yalnız askeri-faşist diktatörlük ve sıkıyönetim dönemleri değil, bugüne kadar -son bir kaç yılda her ne kadar sürekli fiilî işkence

kalkmışsa da- anti-demokratik tüzük ve yönetmenliklerle insanî ve devrimci onur ve kişiliğimizi hedef alan kural ve uygulamalar, biz tutsaklara zorla dayatılmış ve buna zorlanmışız. Uluslararası insan hakları bildirgeleriyle güvence altına alınan tutsakların hakları, TC'nin kendisi de altına imza atmasına rağmen, bu haklara hiç bir zaman özen ve saygı göstermemiştir. Biz tutsaklara karşı sürekli hak gaspına ve baskıya yönelmiştir. TC'nin bu uygulamalarını teşhir etmek ve kamuoyuna duyurmak amacıyla defalarca uzun süreli açlık grevi ve ölüm oruçlarına başurmak zorunda kalmışız. Bu eylemler sonucu, bazı arkadaşlarımız hayatlarını yitirmiş, bazıları da çeşitli hastalıklara ve sakatlıklara maruz kalmıştır. Bu son derece pasif ve masumane eylemlerimiz bile, devlet tarafından "terör eylemleri" olarak tanımlanmış, bize dayak atılmış, eşyalarımıza el konulmuş ve çıplak olarak hücrelere atılmışız.

Dünya kamuoyu karşısında güç durumda kalan ve eğemen sistem çıkarları açısından işlevini yerine getiren askerî-faşist diktatörlük, faşist niteliğine uygun anti-demokratik bir Anayasa düzenleyip yürürlüğe koymuştur. Devletin değişik kurum ve kuruluşlarını da tıpkı Anayasa gibi kendi gerici anlayışlarına uygun bir biçimde yapılandırdıktan sonra, devletin en başına da çoğunluğu üst rütbeli askerlerden oluşan bir "Güvenlik Konseyi" kurumu yerleştirmiş, o da ancak lütfen kör-topal bir "demokrasiye" izin verebilmiştir. Oysa şu ana kadar TC devletini yöneten sivil otoriteler değil, "Güvenlik Konseyi" denilen kurum olmuştur; yani ordu, MİT, Özel Harp Dairesi vb. gizli/açık kurum ve güçler olmuştur. Hükümetler ise, içerde, halkı aldatıp düzenin hizmetine sokmaya çalışan, dışarda ise, "demokrasiye geçildiği", "evrensel hukuk kurallarını benimsediği", "insan haklarına riayet eden" bir ülke konumuna girmiş; bundan dolayı tüm dış ilişkilerini normalleştirme yoluna giren bir araç, bir vitrin olmaktan öte gerçek bir fonksiyona sahip olamamışlardır.

Faşist Cuntanın Kürdistan'da Başlattığı Devlet Terörü Yeni Hükümetler Eliyle Yoğunlaştırılarak Sürdürülüyor.

İşte bu konumda iktidar olan hükümet, sekiz yıllık iktidarı boyunca, "Konseyi"nin emir ve direktiflerini har-

fîyen yerine getirmiş, faşist cuntayı aratmayacak ve hatta onun bile çıkarmaya cesaret etmediği yasa, Kanun Hükümünde Kararname (KHK) vb. yasal ve pratik uygulamaları, "sivilleşme" ve "demokrasi" maskesi altında gerçekleştirmiştir. Bu hükümet bir yandan insan haklarına yönelik uluslararası bildirgelerin hemen tümüne imza atmasına, düşünceyi suç sayan TCK'nin 141, 142, 163 ve Kürtçeyi yasaklayan 2932 sayılı maddeleri kaldırırken içerde ve dışarda, infaz değişikliğiyle "af"tan söz ederken, Kürtlerin Türklerle eşit ve TC'nin birinci sınıf vatandaşları olduklarından söz edilirken; diğer taraftan "Polis Vazife Ve Selâhiyet Kanunu", "Olağanüstü Hal Valiliği", "Köy Koruculuğu Sistemi", "Özel Tim Teşkilâtı", "Sürgün Ve Sansür Kararnamesi" ve son olarak da "Terörle Mücadele Kanunu" gibi kanun ve Kanun Hükümünde Kararnameler (KHK) çıkarmıştır. Bu kanun ve KHK'lerin hepsi sömürgeci ve faşist ideolojiyi demokrasi kisvesi altında yasal ve meşru bir zemine oturtmanın açık birer ifadesidir. Bu yasalarda TC tam bir asker-polis devleti haline getirilmiştir. Devlet terörü şiddetlenerek azgınlaşmıştır. Düşüncenin suç olmaktan çıkarılması bir yana, cezası iki kat artırılmıştır, ne hane mahrumiyeti, ne savunma hakkı, ne de kişi özgürlüğü diye bir şey kalmıştır. Basın cezaları, hem hapis hem de para cezası olarak iki katına çıkarılmıştır. İnsanların can, mal ve onur özgürlüğü tamamıyla ortadan kaldırılmıştır. Bu kanunların hepsi çok büyük bir oranda Kürdistan ve Kürt halkına yönelik olarak çıkarılmıştır. Bugüne kadar Türkiye'de eğemen olan yönetim biçimi ister tek parti, ister askerî-faşist diktatörlük ve isterse "çoğulcu parlamenter sistem" döneminde olsun, TC'nin Kürt halkına yönelik yukarıda öz olarak ifade ettiğimiz politikasında hiç bir değişiklik olmamıştır. Dünyanın her yerinde ve dönemindeki sömürgecilerden daha beter bir sömürgeci politika yürütmüştür. Bu politika öyle ırkçı, şöven, inkârcı, soykırımcı ve anti-demokratiktir ki, ne faşizmle tanımlanabilir, ne de kıyaslanabilir. Bu politika gereği TC, bütün resmi kurum ve kuruluşlarıyla Kürtlere yönelik politikasında her zaman iki yüzlü, çifte standart ve riyakâr davranmıştır. TC, iki yüzbin Kıbrıs Türkü için Kıbrıs'ı işgal edip "Self determination" hakkı (Kendi Kaderini Tayın Hakkı) talep ederken, Yunan ve

Bulgar Türklerinin siyasal, kültürel, etnik, sosyal, ekonomik vb. hakları için fırtınalar koparıp bütün iç ve dış propoganda araçlarını harekete geçirirken ve hatta Filistin ve Güney Afrika halklarının "haklarını savuduğunu" iddia ederken, milyonlarca nüfusuyla kocca bir Kürt ulusunu inkâra, asimilasyona ve toptan yoketmeye/yok saymaya çalışmaktadır. Aylarca her Allah'ın günü Bulgarların kendi içindeki Türklerin isimlerini nasıl değiştirdiklerini, bütün basın ve yayın araçlarıyla dünyaya duyurup Bulgarların ırkçılığın dan ve insan haklarını ihlal ettiklerinden söz ederken, 70 yıldır milyonlarca Kürdün bütün insan ve yer isimlerini değiştirip yasakladıklarını ve her tür ulusal, kültürel, siyasi, sosyal haklarını inkâr ederek; onlara kölelerden daha beter davrandıklarını bütün dünya tarafından bilinmektedir.

Son yıllarda Kürt halkının gelişen kurtuluş mücadelesi karşısında, Kürt halkı TC tarafından her araç ve yöntemle saldırıya maruz kalmıştır. TC, Kuruculuk Sistemi'yle bazı aşiret reislerini satın alarak Kürtleri karşı karşıya getirip birbirlerine kırdırırken, diğer yandan "Özel Harp Dairesi" ve "MİT" gibi güçlerin denetiminde faaliyet gösteren "Konter-Gerilla", halkın sevip saydığı yurtsever-devrimci ve demokrat insanlara suikastlar düzenlemekte, insanları kaçırıp işkenceyle öldürmektedir. TC; ordusu, "Özel Tim" ve polisiyle istediği kimseyi yargısız olarak yakalayıp öldürmekte, silahsız gösteri veya cenaze törenleri yapanları tarayarak her seferinde onlarca insanı öldürmekte; istedikleri köy, kasaba veya evi basıp eşyalarını parçalayıp talan ederek, evleri yakıp-yıkarak insanları işkenceden geçirmekte, onurlarıyla oynamakta, ormanları yakmakta, hayvanları kurşunlamakta, bir halk göçe zorlanmaktadır. Devlet terörü 21 Mart Newroz'la beraber çok daha uç bir noktaya varmıştır. Newroz'u kutlamak isteyen halkın üzerine ateş açılmış, yüzün üzerinde kişi ölmüş, iki katı da yaralanmıştır. Sokağa çıkma yasağı ilan eden devlet güçleri Cizre, Şırnak ve Van gibi şehirlerdeki dükân ve buraları tahrip edip yağmalamıştır. Pek çok kadın ve erkek tutuklanıp çırılçıplak gözaltına alınmış, kimisi de işkenceyle öldürülmüştür. Daha sonra bu baskı, işkence ve gözaltına almalar, evlerin talanı ve yıkımı, devletten yana tavır koymayan tüm köy ve kasabalar-

da sürdürülmüştür; buralarda da pek çok insan işkenceyle öldürülmüştür.

Son dönemde yoğunlaşan bu devlet terörü ve artan saldırılar 21 Mart 1992 Newroz'undan çok önce planlandı: TC'yi yönetenlerin DYP-SHP koalisyon hükümetiyle, muhalefet partileriyle ve Milli Güvenlik Konseyi'yle ortak kararara vararak; basın-yayın ve tüm devlet kurumlarıyla anlaşarak, bu operasyona karar verdikleri apaçıktır. Bunun gerekçesi de, "Eğer biz bir katliam yapıp bunların gözünü korkutmasak, bu başkaldırı ve direnişler yayılır, o zaman da ülkenin bölünmesini engelleyemeyiz." olduğu, olaydan önceki ve sonraki dönemde en üst düzey yetkili ağızlardan doğrudan veya dolaylı olarak ifade edildi.

TC'nin bu tavrının hem dışarda gelişen ulusal kurtuluş mücadelesinin kazandığı yeni konumla hem de içerdeki tutsaklarla doğrudan ilişkisi vardır. İşte bu politika ile doğrudan ilişkisi olan "Terörle Mücadele Kanunu" kapsamında, SHP'nin itirazı üzerine ve iptali istemi TCK'nın 125. maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya uygun bulunarak iptalini reddetmiştir.

Daha önce ifade ettiğimiz gibi askeri-faşist diktatörlüğün izniyle iktidara gelen ANAP, cuntayı aratmayacak faşist ve anti-demokratik yasalar çıkartma ve uygulamalara devam etmesi karşısında iç ve dış demokratik kamuoyunun tepkisi ve eleştirileriyle karşılaşınca, bu kez, bu kamuoyunu aldatmaya yönelik politik manevralara girmişti. Bir yandan düşünceyi suç sayan TCK'nın 141, 142 ve 163. maddelerini yürürlükten kaldırırken, diğer yandan "Terörle Mücadele Kanunu" ile aynı suçları içeren yeni ceza maddeleriyle bu suçları iki katına çıkarmıştır. Kürtçeyi yasaklayan 2932 sayılı maddeyi kaldırırken, aynı yasada Kürt ulusal-demokratik taleplerine yönelik cezalar, hem düşünce alanında ve hem de eylem alanında iki kat artırılmıştır. Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL başta olmak üzere tüm hükümet yetkilileri, her siyasi platformda: "Düşünceyi suç olmaktan çıkardıklarımı, her kesin Türkiye'de düşüncesini istediği biçimde ifade edebileceğini, Kürtçeyi yasaklayan maddeyi kaldırdıklarımı, İnfaz Yasası'nı değiştirerek Şartlı Tahliye ile başta PKK olmak üzere bütün tutuklu ve hükümlülere örtülü bir "af" çıkartacaklarımı.." açıklarak, dünya

kamuoyunu aldatma yoluna giderek sempati toplamaya çalışıyorlardı. Oysa çıkardıkları "Şartlı Tahliye Yasası" ile yalnızca adli suçluları ve suçları yararlandırma yoluna gitmişlerdir.

Terörle Mücadele Kanunu: Kürdistan'daki Devlet Terörüne Hukukî Meşrutiyyet Kazandırma Çabası

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu 12.4.1991 tarihinde TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi.

Bu yasa kapsamındaki hükümlerin içeriği kısaca şöyledir: Terör örgütüne (!) mensup bir kişi, terör suçu (!) işlemezse dahi, terör suçlusudur. Yanyana gelen iki kişi, "terör örgütü kurmak"tan polis tarafından istendiği zaman tutuklanarak içeriye tıklabilir. Bu kanun basına ağır para cezaları getirmektedir. Bütün sivil ve demokratik kuruluşlar, terör örgütleriyle ilişkileri bahane edilerek istendiği anda kapatılabilir. Mal varlıklarına el konulup ağır hapis ve para cezalarına çarptırılabilir. (Örneğin, 12 Eylül döneminde aynı bahane ile DİSK'in kapatılıp üyelerinin yıllarca ceza evlerine atılıp yargılandığı gibi.) Basın yoluyla veya başka biçimde düşüncesini ifade edenlere, "terör suçu" diye ağır hapis cezası ve para cezası öngörülmektedir. Kürt ulusuna yönelik düşüncesini açıklamanın cezası ise iki katına çıkarılmaktadır. Terör suçlusu sanıklarının savunma hakları kısıtlanmaktadır, sanıklar üç avukattan fazla avukat tarafından savunulamamaktadır. İşkence yapan polisler korunmakta ve teşvik edilmektedir. İhbarcılık ödüllerle özendirilmektedir.

Şartlı salıverme: 8.4.1991 gününe kadar işlenmiş suçlar için sanıkların lehine özel şartla salıverme hükümleri düzenlenmiş, fakat geçici 4. maddeyle özellikle Kürt ve Türk solcularının yargılandığı TCK'nın 125, 146 ve diğer bazı maddelere giren suçları işleyenler bu özel şartla salıverme hükmü dışında bırakılmıştır.

Terörle Mücadele Kanunu'nun bazı hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı gerekçesiyle, dönemin ana muhalefet partisi SHP tarafından söz konusu hükümlerin iptali konusunda Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunulmuştu.

İptal isteminde bulunulan hüküm-

lerden biri de Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 4. maddesiydi. Bu madde Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "TC bir hukuk devletidir." ve Anayasa'nın 10. maddesinde ise "Her kes kanun önünde eşittir." ilkeleriyle geliştiği gerekçesiyle iptali istenmişti.

Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi TCK'nın 146. maddesiyle ilgili hükmü içeren Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 4. maddesinin "a" ve "b" bentlerini yalnız 146. madde yönünde bozulması talebi ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

TC'nin Sömürgeci Hukuk Anlayışı: Kürtlere Hukuk Ve Adalet Uygulanmayacak

Anayasa Mahkemesi 146. madde dahil Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 4. maddesi ile özel şartla salıverme kapsamı dışında tutulan -125. maddede hariç- bütün maddeleri Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmişti. Anayasa Mahkemesi'nin 19.7.1991 tarihinde TCK'nın 146. maddesiyle ilgili kararının gerekçesi şöyle açıklanmıştı:

"Cezaların infazı ile işlenen suçun tümüne bağlı olmaksızın suçlunun topluma uyumunun sağlanması ve topluma yeniden kazandırılması amaçlanır. Aynı miktar cezayı alan iki hükümlüden birinin sırf suçunun türü nedeniyle daha uzun süre ceza çektikten sonra şartla salıverilmesi, cezalarının farkı çektirilmesi sonucunu doğurur ve iki mahkum arasında eşitsizliğe neden olur. Şarla salıvermede çağdaş eğilim, özgürlüğü bağlayıcı cezanın yasalarla belirlenecek bir alt sınırının infaz kurumunda geçirilmesi koşuluyla, suçlunun kişiliğindeki gelişmeleri gözleyerek uygun zamanın belirlenmesi yönündedir. Bu yöntemde, işlenen suçun şartla salıverme açısından belirleyici bir niteliği yoktur.

Böylece infaz yönünde eşit ve aynı durumda bulunan mahkumlar arasında şartla salıverme bakımından ayrı uygulama, Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen yasa önünde eşitlik ilkesine uygun düşmemekte ve bu aykırılığın hakkı bir nedeni de bulunmamaktadır."

Anayasa Mahkemesi 31.3.1992 tarihinde 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geriye kalan bütün hükümleriyle ilgili kararını açıkladı. Anayasa Mahkemesi yalnız Kürt devrimcilerinin yargılandığı TCK'nın 125.

maddesini özel şartla salıverme kapsamı dışında tutan hükmü Anayasa'ya uygun bularak, SHP'nin iptal istemini reddetti.

Bu kararlar birlikte 8.4.1991 gününe kadar TCK'nın 125. maddesinden işlenen suçlar için ölüm cezası alanlar 10 yıl yerine 20, ömür boyu hapis cezası alanlar 8 yıl yerine 15 ve diğer hüriyeti bağlayıcı cezalarda 1/5 yerine 1/3 miktarını çekmeleri halinde salıverilecektir. Bu maddeden PKK başta olmak üzere KUK, TEKOŞİN, KAWA gibi Kürt örgütleri adına pek çok kişi ölüm ve ömür boyu ağır hapis cezalarına çarptırılmış bulunmaktadır. Bu karara göre Kürtlerin iki kat daha fazla ceza çekmesi gerekiyor.

Anayasa Mahkemesi açıkladığı gerekçeli kararını: "Maddede yer alan eylemin bir suç organizasyonu şeklinde sürmesi..." biçiminde ifade etmiştir. Oysa aynı mahkeme 146. maddeyle ilgili iptal kararında ise şöyle demektedir:

"Suç türünden, suçun kişiliğinden, tümü ile uygulama/yararlanma eşitliği kapsamına giren 'indirim'de ayırıklık ve ayırım getirmek, yasa koyucunun kesinleşmiş hükmünden önceki evreye dönük suça ve suçluya göre uygulama önermesi 'şartla salıverme' kavramının niteliğiyle çelişir."

Hukukçularca bilinmektedir ki suçun niteliği bakımından TCK'nın 125.ile 146. maddeleri arasında hiç bir fark yoktur. Olsaydı bile, yukarıda aynen aktardığımız Anayasa Mahkemesi'nin kendi açıklamalarına göre, suçun niteliği ne olursa olsun, Anayasa önünde her kesin eşit olduğu, suçun niteliğine göre uygulamaya gidilemeyeceği açıklanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi 125. maddeyle ilişkin verdiği kararlar, daha önceki kararlarına açık bir biçimde ters düşmüş ve kendisi ile tam bir çelişki içine girmiştir.

TC Anayasası'nın 10. maddesi şöyle düzenlenmiştir:

"Her kes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep vb. sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları, bütün işlemlerinde, kanun önünde

eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

Hukukta Irk Ayırımı Ve Kürtlere İki Kat Ceza

Bir devlet organı olan Anayasa Mahkemesi 125. maddeyle ilişkin kararı ile hem ırk ve hem de siyasi düşünceler arasında ayırımı gitmiştir. Açıkça Türk-Kürt ayrımı yapmıştır. Elbette ki bu karar, 70 yıllık TC devletinin Kürt halkına karşı sürdürdüğü devlet politikasının bir devamıdır. Ayrıca bu karar, bugünkü politik ortamla da doğrudan doğruya bir uyum içindedir. TC yöneticilerinin gözünde Kürtler daima potansiyel suçludurlar, Kürdistan ise potansiyel bir tehlike alanıdır.

Anayasa Mahkemesi 125. maddeyle ilgili kararını yaklaşık bir yıl geciktirdi. Bu kararın geciktirilmesinde olsun ve kararın aleyhte çıkmasında olsun devletin açık-gizli güç ve yöneticilerinin rolü çok önemlidir.

Aynen ANAP hükümeti döneminde olduğu gibi, DYP-SHP koalisyon hükümeti de, bir yandan demokrasi havarisi kesilip iç ve dış kamuoyu karşısında yoğun bir "insan hakları, hukuk devleti, Türk-Kürt eşitliği" vb. bir söylemle propogandaya girerken; diğer yandan yargısız infazlar, işkenceler ve Kürt halkı üzerindeki her türlü devlet terörü, Konter-Gerilla cinayetleri, ev ve köy yakıp-yıkmaları, işkence ile adam öldürme, zorla göç ettirme, katliamlar vb. uygulamalarla devletin geleneksel politikası sürdürülmektedir.

Devleti Ve Hükümetleri Yönetenler Kimlerdir?

Diğer bütün hükümetler gibi bu koalisyon hükümetinin de bir vitrinden başka bir şey olmadığı bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıştır. Gerçekte Türkiye'nin hükümetler eliyle değil, MGK (Milli Güvenlik Konseyi), Özel Harp Dairesi, Konter-Gerilla, MİT, Ordu ve Polis Teşkilâtı gibi açık ve gizli devlet güçleri tarafından yönetildiğine dair kuşku yoktur. Bu gerçek yer yer hükümetin milletvekilleri dahil, parti grup başkan vekilleri, kimi vali, kaymakam gibi resmi yetkililerin ağızlarından bile basına yansımaktadır. Gerçek anlamda TC'yi yöneten ve yönlendi-

ren, yasa yaptıran ve uygulatan asıl güçler bunlardır. Devletin bir kurumu olan Anayasa Mahkemesi'nin de bu güçler dışında karar verebilmesi elbette düşünülemez.

Dikkat edilirse, 21 Mart 1992 Newroz bahaesiyle devlet güçleri ve bu güçlerin denetiminde bulunan renkli ve renksiz basın tarafından bilinçli ve amaçlı olarak bir "Bahar Sendromu" yaratıldı. Amaç, gelişen ve yükselen Kürt halkının ulusal mücadelesini boğmak için sistemli devlet terörüne ve katliamlara gerekçeler oluşturmaktır. 21 Mart katliamı ve Kürdistan'da hala bütün vahşetiyle süren devlet terörü, bu gerekçenin bir sonucu ve devamıdır. İşte bir yıl sonra ve tam bu olayların devlet tarafından tezgâhlandığı bir süreçte, Anayasa Mahkemesi'nin 125. maddeyle ilişkin kararını açıklaması bir tesadüf değildir.

Biz Devrimci Tutsakların Gerçek Anlamda Özgürlüğe Kavuşmamız Kürdistan'ın Ve Kürt Ulusunun Kurtuluşuna Bağlıdır.

Sonuç olarak şunu söylüyoruz: Anayasa Mahkemesi lehimize karar verseydi bile, biz Kürtler, yine de eşit bir konuma gelemezdik. Ulus ve bu ulusun bireyleri olarak yine de ulusal, kültürel, demokratik vb. haklarımıza kavuşmuş olamazdık. Açıktır ki Anayasa Mahkemesi lehimizde karar verseydi, bu karar, devletin çifte standart, iki yüzlü ve sömürgeci politikasını aklamaya yönelik tutarsız bir çaba olurdu. Ashında Anayasa Mahkemesi bu kararıyla; var olan devlet yapısı ve politikası ile uyumlu ve kendi kurumsal niteliğine uygun bir biçimde davranmıştır. Bu karar, devletin genel olarak halkımıza yönelik sömürgeci, ırkçı-faşist, baskıcı, yıkıcı ve yok edici politika ve uygulaması yanında gerçekte devlete kulak misâlidir.

Bir kez daha açıklıkla belirtelim ki bu karar, bizleri asla üzmemiştir, aksine ne olduğumuz ve ne yapmamız gerektiği konusunda bizler için yeni bir uyarı olmuştur. Biz Kürdistanlı devrimciler olarak bu kararı bu şekilde algılıyoruz.

Hıdır YİĞİT
Davut HENAR
18 Nisan 1992

GEÇ KALMIŞ BİR DEĞERLENDİRME:

"STOCKHOLM TOPLANTISI" VE ÇIKARILMASI GEREKEN DERSLER

B. WELATEVIN

Geçen yıldan beri çalışmalarını sürdüren "Kuzey Kürdistan Avrupa Konferansı Stockholm Komitesi" bir dizi toplantıdan sonra 4.4.1992 tarihinde yaptığı son toplantıda çalışmalarını sona erdirdi.

3-5 Mayıs 1991 tarihinde İsveç'te yaşayan 98 Kürt yurtsverinin katıldığı bir toplantıda Avrupa'da yaşayan Kuzey Kürdistan'lı siyasi kadroların katılacağı bir "Kuzey Kürdistan Avrupa Konferansı" kararı alınmıştı. Bu amaçla ...kişiden oluşan bir de Komite kurulmuştu. Ardından bu girişim diğer Avrupa ülkelerinde de başlatıldı ve oluşan komiteler arasında bir diyalog kuruldu. Almanya ağırlıklı olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinde de bu amaçla toplantılar yapıldı. Amaç şuydu: Kürdistan ulusal hareketini yurtdışında temsil edecek bir kurumlaşmaya gitmek, ülke içindeki kadrolarla ülke dışındaki kadrolar arasında dayanışma yaratmak, ülke içindeki mücadeleye destek ve yardım sağlamak. Bu amaçla ilk adım olarak "Kuzey Kürdistan Avrupa Konferansı"nın düzenlenmesi. Bu konferansta alınacak kararlarla Avrupa'da kurumlaşmaya gitmek, ortak bir yayın çıkarmak, kültürel çalışmalar yürütmek, uluslararası alanda Kürt ulusal hareketine destek ve dayanışma sağlamak vb.

Belirtmek gerekir ki ilk Stockholm Toplantısı gayet iyimser bir havada gerçekleşti. Hatta ilk toplantının heyecanı içinde kimileri kısa bir sürede büyük işlerin başarılacağına inanıyordu. Bir çok unsur Kürdistan'ı kurtaracak siyasal yapılanmanın önderlik misyonunu neredeyse Avrupa da yaşayan

politik kadrolara yükliyordu. Demokrat bir partiyi yurt dışında yaratmaya çalışan kimileri de bu toplantıları partisel tıkanıklığı aşmanın bir aracı olarak görüyordu. Karmaşıklığın temelinde ise katılanların bu toplantı ve çalışmalardan farklı beklentiler içinde olmalarıydı. Her kesim ve unsur oluşumun amaçlarını ve hedeflerini başından beri kendine göre yorumluyordu. Bu çalışmanın en olumsuz yanlarından biri de buydu.

Başından beri iki temel yaklaşım biçimi toplantıların gündeminde belirleyici oldu.

Birinci Yaklaşım: Birinci yaklaşımı savunanların görüşlerini öz olarak şöyle özetlemek mümkündür: Kürdistan'da siyasal bir boşluk vardır. Ülke içinde bu boşluğu dolduracak kadrolar yoktur veya var olan kadrolar bu süreci omuzlayabilecek düzeyde değildir. Bu boşluğu yurt dışındaki kadrolarla doldurmak gerekir. Bu girişim bu boşluğu doldurmayı hedeflemelidir. İlk etapta Kuzey Kürdistan Ulusal Konferansı'nın toplanmasına yönelinmelidir. Yurt dışındakilerin çalışmalarınıyla ülke içindeki bazı kadro ve kesimlerin katılımı sağlanarak Kuzey Kürdistan Ulusal Konferansı'nın toplanması amaçlanmalı, bu amaca yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

İkinci Yaklaşım: Öncelikle Avrupa'da yaşayan Kuzey Kürdistanlı politik kadrolarla Kürdistan ulusal hareketine yurt dışından dayanışma sağlayacak, onu yurt dışında içinde bulunduğu dağınıklıktan kurtaracak, yurt dışında (somut olarak Avrupa'da) var olan Kürt ulusal-demokratik potan-

siyelini merkezi araçlarla hareket ettirebilecek örgütlenme araçlarının yaratılmasına yönelinmelidir. Yurt dışında birleşik bir gücün örgütlenmesi, birleşikliği geliştirecek örgütsel araçların yaratılması, basit düzey ve biçimlerden başlayarak ulusal kurumların oluşturulmasına çalışılmalıdır. Bunun için ilk adım olarak Avrupa'da yaşayan politik kadroların katılacağı bir Avrupa Konferansı yapılmalıdır. Bu konferansta ortak yayın faaliyeti, siyasi ve demokratik alanda ortak çalışmalar yürütülmesi, Kürt ulusal hareketine uluslararası düzeyde destek ve dayanışma sağlanması, ortak kültürel faaliyetler yürütülmesi vb. konularda kararlar alınmalıdır.

Kürdistan'da siyasal bir boşluğun yaşandığı bir gerçekliktir. Ancak yıllardır ülke gerçekliklerinden kopmuş kadroların ülkede yaşanan sürece dışarıdan müdahale ederek onu yönlendirmesi ve ülkedeki siyasal kadroların iradelerine müdahale etmeleri doğru değildir. Mevcut koşullarda Avrupa'da yaşayanların Kürdistan'la ilgili temel konularda karar vermeleri yanlışır. Öncelikle yurt içindeki ve yurt dışındaki kadrolar arasında bir diyalog ve dayanışma sağlanmalıdır, ülke içindeki çalışmalara yardım ve destek sağlanmalıdır. Kürdistan'da yaşanan sürece ve geleceğe ilişkin görüş ve önerilerini sunmalıdır. Avrupa'daki kadrolar buradaki çalışmalarla ilgili kararlar almalı ve bu doğrultuda çalışmalarını yoğunlaştırmalıdır. Bu konuda da gerçekçi olmak zorundayız. Başarılması kısa sürede mümkün olmayan hedef ve görevler bu girişimin önüne konulmamalıdır.

Yurt dışında Kürdistan devrimini hedefleyen partisel bir yapılanmaya

yönelmek doğru ve gerçekçi olmadığı gibi, böylesi birliktelikleri parti kurma sancılarını gidermenin bir alanı haline getirmek, var olan potansiyele ve birliktelik eğilimine de zarar verir. Böyle bir yaklaşım iyi niyetle yan yana gelmiş değişik görüşlerden kadroları, siyasal çevreleri bu tür platformlardan uzaklaştırır, başarısızlığa uğramasına ve hatta dağılmasına neden olabilir. Yurt dışından ülke içine müdahale ederek örgüt/parti kurma eğilimi Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin sağlıklı gelişimini olumsuz etkiler. Bu girişimin dağılmasının nedenlerinden biri de gemiyi dışarıdan idare etme yaklaşımdır, onun siyasal sonuçlarıdır

Toplantılarda bu yaklaşım başından beri eleştirildi. Buna karşın pratik ve gerçekçi öneriler sunuldu. Avrupa'da yerine getirilmesi gereken görev ve sorumluluklara ilişkin görüş ve öneriler getirildi. Buna rağmen bu girişimin 4.4.1992 tarihindeki toplantıda çalışmalarını durdurması bizce Avrupa'da yaşayan yurtsever çevre ve kadroların Avrupa'da merkezi ulusal kurumların ve merkezi örgütlenme araçlarının yaratılması istemlerinin olmadığından değildir. Bu istem vardır. Bu girişimin başarısızlığının ve dağılmasının nedeni bu girişimin başından beri yazılı olarak önüne koyduğu amaç ve hedeflerin nesnel gerçekliğe uygun düşünmemesinden dolayıdır. Bu anlamda girişimin bu sonuçla bitmesinin nedeni ne tek tek bu toplantılara katılan insanlardır, ne de komisyonda yer alan kişilerdir. Asıl neden başından beri bu girişime eğemen kılınmak istenen siyasal anlayıştır.

Yoğun eleştirilere ve ciddi eksikliklerine rağmen bu çalışmanın olumlu yanlarının da olduğu kanısındayım. Bir yıl boyunca Avrupa'nın bir çok ülkesinde (İsveç ve Almanya ağırlıklı olmak üzere) 300'e yakın Kuzey Kürdistanlı siyasi kadronun bir araya gelerek sorunlarını tartışması, birbirlerinin görüşlerini dinlemeleri, nisbî de olsa ortak bazı noktalarda bir araya gelmeleri vb., bu çalışmanın en olumlu yanlarından biridir.

Kuşkusuz belirli bir tartışma süreci yaşanmadan, kimin nasıl düşündüğünü, hangi yaklaşım ve yöntemlerle olaylara baktığını anlamak, mümkün değildir. Bu toplantılar boyunca, 1980

öncesi dönemde Kürt ulusal hareketinde yer alan kimi "önder" kadroların bugünkü sorunlara verdikleri cevaplarda, hala dünün ortamını baz aldıkları görüldü. Bugün yaşadıkları Avrupa gerçekliğini göz önüne alarak yaşadıkları yerlerden başlayarak ulusal kurtuluş hareketimizin birikmiş sorunlarını değerlendirip ülke devrimine yönelme ve ona hizmet etme yerine; uzun yıllardır içinde yaşamadıkları, yaşayarak değişiklikleri görüp gözleyemedikleri, halkın ulusal ve toplumsal eylemliliği içinde olmadıkları bugünkü ulusal gelişmeye önderlikler yaratmayı hedeflemeleri, kendilerini yeni dönemin de önder kadrosu olarak görmele-ri hem kendilerini hem de yurt dışında var olan Kürt insanların iyi niyetli dayanışma eğilimlerini olumsuz bir ortama sürüklediler.

Bizler, halkın kendi eylemliliğiyle ve bu eylemliliğin içinden çıkan siyasi kadrolarla ancak siyasal boşluğun doldurulabileceğine ve değişimin sağlanabileceğine inanıyoruz. Kuzey Kürdistan ulusal hareketinin dışarıdan gelecek "kurtarıcılara" da pek güveni kalmamıştır, diyoruz. Kürdistan ulusal hareketi kendi eylemliliği ile hem kendisini hem de yurt dışındaki "kadroları" kurtaracaktır, yurt dışındaki insanların önderlik arayışı yerine içerdekilere yardım görevlerini yerine getirmeleri gerektiğini söylüyoruz.

Bu toplantılarda bir kez daha görüldü ki Avrupa'da oturup Kürdistanı kurtarma ya da önderlik yapacak araçları yaratma anlayışı sakat bir anlayıştır ve bu anlayış iflas etmiştir. 1980 öncesinin koşullarında şekillenen ve yıllardır yurt dışında yaşayan "önder kadrolar"ın çoğunluğunun Kürdistan'da gelişen bugünkü sürece ayak uyduramadıkları ve sürecin gerisinde kaldıkları ortaya çıkmıştır. Ancak bu gerçek bir türlü kabullenilemiyor. Sürekli kendini "önder" olarak gören, hep büyük işlerle uğraşan, küçük işlere tenezül etmeyen bu "siyasi"ler her gün biraz daha ülke gerçekliklerinden kopmaktadır. Bu çalışma süreci bir kez daha bu gerçekliği isbatlamıştır.

Bu toplantılar ve ortaya çıkan sonuç yukarıda ikinci şıkta dile getirilen görüşlerin savunucularını doğrulamış-

tır. Ortaya çıkan sonuç bize gerçekçi olmamızı ve içinde bulunduğumuz koşullara göre hareket etmemiz gerektiğini bir kez daha göstermiştir. Ancak, doğru görüşleri savunmak yetmiyor. Önemli olan bu görüşleri hayata geçirebilmektir. Bu anlamda bu toplantılar sürecinde doğru ve gerçekçi görüşler savunularının da eksiklikleri oldu. Her şeyden önce görüşlerini daha net bir biçimde insanlara götürmeleri ve onlara hayat kazandırmaları gerekiyordu. ***

EY HABUR

Ey Habur, Habur; ey Habur, Habur
Benim uzun ve derin dileğim
gibisin...

Bu iniltinle gürültün uzun sürdü,
Uyuma ve dinlenmeyi sana unutturdu.

Her zaman gümbürtüyle inilersin,
Hiç kimse bilmezki ne istersin!
Amacın güçlenerek ilerlemek,
Yerin dar, yatağını genişletmek
gerek.

Dalgalanarak çevrende
yankılanırsın,
Benim gibi "Özgürlük" diye
bağırırsın!

Bu toprağın bağrını yırttın zorunla
belesin,
Bilmemki neden yukarıya doğru
akamazsın?

Bu kadar gücünü isteksizce boşa
erdirdirsin,

Sevgini denizin bağrına
hoşnutsuzca

gömemezsın!
İsterdim seninle hiç bir derdimiz
olmadan

Coşkuyla birlikte yaşasaydık
sonsuzca değin...

Sen de benim gibi bir Kürt olsaydın
Hep dert ve tasalarla dolardın

Cigerxwîn

Üçüncü Divan, Kimim Ben, 1973

TÜM DEMOKRATİK KİŞİ VE KURULUŞLARA AÇIK MEKTUP

Jeo-politik, ekonomik ve sosyo-kültürel etkinliği, "Adriyatik'ten (ta) Çin'e" uzanan "modern ve model cumhuriyet" olma düşleri, başta hükümet ve sermaye çevreleri olmak üzere -resmi, yarı-resmi, özel-tüm düzen kurumlarının ve özellikle de seçkinlerin başını iyice döndürmüşse benziyor.

Önemi tartışılmaz olan bu "tarihi fırsat"ın, "sorunsuz ve istikrarlı" bir Türkiye ile değerlendirilebileceği biçimindeki saptamalar, kaçınılmaz olarak, giderek daha yoğun bir biçimde Türkiye'nin gündemine oturan Kürt sorununu "hızlı ve kalıcı bir biçimde çözmeye" hedefine yöneliyor. Yeni hükümetin "oturma" sürecinde gözlenen karsızlık da yerini "ez ve çöz" kararlılığına bırakmış bulunuyor. Büyük özlemlerin, umutların hükümeti, bir yandan "şefkat ve şeffaflık"li, bol "reform paket"li demogojilerini sürdürürken, öte yandan her geçen gün savaş hükümeti niteliğini daha da perçinleştiriyor.

Demirel, "üç gün arkamda durun, bu işi bitirelim" diyor. Zaten "arkasında duran" Türk basınıysa iyiden iyiye şahlanıyor, dünyanın tanık olduğu Newroz katliamı, görülmemiş bir çarpıtma ile "doğal ve haklı bir savunma vakası"na dönüşüyor. "İller tutar tarafı kalmamış" fütursuz işkenceye, zulme ve zora dayalı millitarist-polisiye devlet, benzeri az bulunuyor yalanlar ve demogojilerle şişiriliyor. İzzet Kezer, Halit Güngen, Cengiz Altun gibi gazetecilere sıkılan kurşunların gerçeğe sıklığı görmezlikten geliniyor. Kabarık cinayet dosyasıyla dünyada da namlanan "Türk Gladiusu"nun ölüm mangalarından biri Silvan'da suçüstü yakalanıyor, üzeri örtülüyor. Her biri birer "Kuyucu Murat", birer "Muğlalı" olan Ali Şahinler, Tayyar Çağlayanlar faaliyetlerine ayan-beyan devam ediyorlar ve bu insanlık dışı hizmetlerinin karşılığını da fazlasıyla alıyorlar.

"Yaz aylarında çok kan akacak", "kurunun yanında yaş da yanar", "canım bütün bir şehir direnecek değil ya, fakara halk ne direnecek" yollu açıklamalar, psikolojik işlevlerinin yanı sıra, yeni ve daha büyük katliam planları yapıldığının yalın göstergeleri olmaktadır. Bu gidişin varacağı yer bellidir: Kürt halkını daha fazla kan ve göz yaşına boğma politikası, Türk halkını da koyu bir karanlığın içine çekecek; öte yandan, "modern ve model cumhuriyet" olma düşleri de, Kürt kanına bulandığı oranda, eriyip gidecektir. Sarhoşluk ölçüsündeki bir şövenizmin koşullandığı bu aymazlık, bu suskunluk devam ettiği sürece, ceberrut hükümlerle gölgesi daha da büyüyecek ve yaşayabilen güzellikleri de büsbütün karrartacaktır. Dahası, tüm hesapların "ezme ve çözmeye" üzerinde şekillendiği Kürt sorunuydu "çözölmüş" olmayacak, büsbütün karmaşıklaşacaktır.

"Sıcak ve şefkatli kollar"ın Kürt halkı için ne anlama geldiği iyi biliniyor artık. Kuşkusuz ağızlarından düşmeyen "hukuk içinde", "hukukun üstünlüğünde" gibi lafların anlamı da belli. Bizler bu mektubu, aynı zamanda, TC hukukununun ne büyük bir aldatmaca olduğunu örneklemek için de yazıyoruz.

DEMİREL: "...Kürtler bizim kardeşlerimizdir, azınlık değildirler, hepsi eşit haklara sahip birinci sınıf vatandaşlarımızdır..."

DEMİREL: "... Azınlık demek üst düzeydeki haklardan daha aşağısına razı olmak demektir. "Ben Kürdüm" diyenler de kabullenmez böyle bir şeyi..."

İNÖNÜ : "... Türkler ve Kürtler bu devletin gerçek yaratıcılarıdır. Böylece Kürtler azınlık muamelesi görme hakkına sahip değildirler, azınlık olarak görülmezler. Kürtler her düzlemde

eşit vatandaşlardır..."

SEZGİN : "... Bin yıllık beraberliğimiz var, coğrafyayı birlikte vatan yapmışız..."

Örnek demeçler çoğaltılabilir. Ama sözü edilen "eşitlik" in nasıl bir eşitlik olduğu, "hukuk" un nasıl üstün kılındığına aşağıdaki tablo yanıtıyor:

Bilindiği gibi 1991 Nisan'ında TC Parlamentosu 3713 Sayılı Terörle Mücadele Yasası'nı yürürlüğe sokmuş ve aynı yasayla şartlı tahliyeyle ilişkin yeni düzenlemeler de getirmişti. Başlangıçta adli ve MHP'li hükümlüler yasa kapsamına alınır, yasadan yararlandırılırken, Türk ve Kürt sol siyasi hükümlülerle, bazı kaçakçılık, uyuşturucu ve tecavüz suçları kapsam dışı bırakılmıştır. O süreçteki tartışmalar hatırlardadır. Sonuçta bazı yerel mahkemelerin başvurularıyla, Anaya Mahkemesi, kısaca, "eşitliğe aykırı olduğu" ve "yasanın yayımlandığı tarihten geriye yürütemeyeceği" gerekçesiyle, cezaevlerinde kalan 146. madde hükümlülerini, kaçakçılık, uyuşturucu ve tecavüz suçları için peşpeşe iptal kararları almış ve eşitliği yeniden sağlamıştı. Aynı mahkeme 125. maddeyi ise "başvuru olmadığı" gerekçesiyle diğerlerinden ayırmış, SHP başvurusuna bırakmıştı.

31 Mart 1992 gününde Anayasa Mahkemesi, "organize suç olarak devam ediyor" gerekçesiyle 125. maddenin kapsam dışı bırakılmasını onayladı; ve çoğu 11-12 yıldır içeride olan, Diyarbakır cehennemini yaşayan Kürt tutsakları için bir başka "eşitlik" öngörmeyle kalmadı, evrensel hukuk normları bir yana, kendi Anayasası'nı, kendi gerekçelerini de rahatlıkla çiğneyebildi. Oysa din, dil, ırk, siyasi düşünce ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kanun önünde her kes eşitti!.. Hem de bir cunta eseri TC Anayasası'na göre!.. Kimseye ayrıcalık, imtiyaz tanınamaz!..

-Hangi yasa, hangi hukuk böyle bir tabloyu onaylar? Ya da böyle bir tablo nerede onaylanır? Botha Afrika'sında mı, Hitler Almanya'sında mı? Bu tablo, Türk hukukunun en "yüce" kurumunun bir eseridir. Ve bir hukuk ter-

başka "suç"ların varlığı bir yana, gerekçeğe göre, örneğin, 12 Eylül öncesindeki eylemlerden yargılanıp hüküm giyen bir 125. madde hükümlüsü, daha sonraki tarihlerde ortaya çıkan eylemlerden de sorumlu tutulmaktadır. İkin-

İşte AYM'nin konuyla ilgili kararlarından ve 3713 sayılı yasanın ve geçici 4. maddenin eşitlik" tablosu:

Ceza türleri	Türk Siyasi Hükümlüleri, MHP'liler ve Tüm Adli Hükümlüler İçin Ceza Süreleri.	Yalnızca Kürt Siyasi Hükümlüler İçin Ceza Süreleri.
Ölüm Cezaları	10 yıl	20 yıl
Müebbet Ceza	8 yıl	15 yıl
Diğer Cezalar	Cezanın 1/5'i	Cezanın 1/3'ü

örüdür. Bu tablo, Türk halkının, Türk hukukçuluğunun altına sürülen kara bir lekedir de aynı zamanda. Devlet eliyle bölücülük, ayrımcılık, hukuk alanında bu kadar çıplak ve pervasız olursa, diğer alanlarda kaç katlanırsın, varın siz hesaplayın artık...

Sözümüne "birinci sınıf TC vatandaş ve her düzlemde eşit" olan, aynı yasalara göre, aynı "adil" Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde yargılanıp hüküm giyen bizlerin şahsında, bir tür Nazi Hukuku, bir tür Botha Hukuku, ya da TC tarihindeki "Dersim Kanunu" keyfiyeti uygulanmış ve yargısız ikinci kez mahkum edilmişizdir.

"Cezanın kişiselliği", "kanun önünde her kesin eşitliği", "suç türlerine göre ayırım yapılamayacağı", "yasanın kişi aleyhinde geriye yürüyemeyeceği", "kimseye işlemediği bir suçtan ötürü mesuliyet yüklenemeyeceği" gibi klişeleşmiş yorumlar da aynı AYM kararlarına aittir. Son kararıyla AYM, bu yorumlarının altına basitçe bir dipnot düşmüştür: **KÜRTLER İÇİN GEÇERSİZDİR...**

SONUÇ

Kaba bir makyajla 3713 sayılı Terör Yasası'nı da aynen onaylayan AYM, 125. maddenin karşısına "organize suç" kavramını oturtuyor. "Bu suç, organize olarak devam ettiği için yasalardaki genel hükümler 125. madde suçlarına uygulanamaz" diyor kısa gerekçesinde. "Organize olarak devam eden "

ci sayfadaki tabloda (yukarıdaki tablo-Niştiman) belirtilen ceza sürelerinin kesin süreler değil, "adil" cezaevi yönetimlerince belirlenen "iyi hal" koşuluna bağlı olduğu, tersi durumda kesintisiz 30-36 yıla uzadığı da gözönüne alınacak olursa, örnek 125. madde hükümlüsü "organize suç" devam ettiği süreçte tutulabilecektir.

Aslında son AYM kararı tek bir boyuta indirgemek de mümkündür: TC, adı konmamış, kurallarına uymayan savaş esirliği statüsünü, bir tür Nazi yorumuyla, Kürt tutsaklar için yürürlüğe koymuştur.

Yukardaki tabloyu onaylayıp onaylamama, tarih önündeki kaçınılmaz sorumluluk bir yana, kuşkusuz her kesin kendi bileceği bir iştir. Ama bu tablo, Mandela'ya "barış ödülü" verebilen anlayışların sahtekârlıklarını, iki yüzlüklerini günün birinde mutlaka açığa çıkaracaktır...

27.4.1992

(KAWA, KUK ve DEĞİŞİK DAVALARDAN 125'LİKLER)

Fatin Kanat-Kemâl Artuç-M. Can Azbay-Serhat Kesemen.

(* 27.4.1992 tarihinde yazılan bu yazı ancak 14.5.1992'de dergimize gönderilmiştir.

BİZ ÖZGÜRLÜKÇÜYÜZ

Baş dik olan Kürtler
Artık kölelik istemezler.

Biz özgürlükçüyüz,
Özgürlük bizim davamız.

Biz gayrı uyandık,
Drmak yok artık.

Elde hançer bağırırlar,
Yaşasın Kürdistan, diye!

Çok hoş ve güzel,
Temiz ve baş dik!

Köy ve şehirlerle dolu olan
Zengin, varlıklı Kürdistan...

Düşmanlar seni ele geçirdi,
Onlardan seni temizlemeli,

Düzenli birlik ve askerler
kurmali,

Kürdistan'ı baştan başa geri almali.

Kürt aslandı, ya düşman,
Zencirleri omuzlara atan
Yığıtlık ve kahramanlıkları

tükendi

Artık meydanlar onlara daraldı!
Zincirleri kırın!

Meydanlara çıkın!

Kürtler ve Kürdistan kurtulsun,
Onlar da gayrı öçleri alınsın!

Cigerxwîn

Sekizinci Divan, Aşti "Barış"1985

BÖLÜCÜ VE TERÖRİST OLAN TC DEVLETİDİR

Halkımıza karşı yürütülen savaş bir üst boyuta doğru tırmanışa geçmiş bulunuyor. MGK'nın direktifleriyle tüm kurumlar Kürt halkına karşı bir seferberlik ilan etmiş durumdadır. MGK ise Kürt Sorunu'nu "şiddetle çözmeyi" resmen ilan etmiş bulunuyor. Türkiye'de "hukuk", "demokrasi" (burejuva demokrasisi) hiç bir zaman olmadı. TC devletinde "ülke yönetimi" üzerinde asıl gücün MGK olduğu gayet açık bir biçimde ortaya çıkmıştır. "Hükümet" MGK'nın kararlarını uygulamakla yükümlü görevliler topluluğudur. MGK kadroları da Konter-Gerilla'nın çekirdek kadrolarından süzülüp geliyor. Aynı zamanda Türkiye'de askerler hiç bir zaman iktidardan ayrılmadılar. Sadece bazen perdenin arkasına çekilip "Kuklaları" oynatıyorlar. Bu gerçekler ışığında Türkiye'de "demokratikleşme", "insan hakları", "AGİK şartlarına uyma" türündeki açıklamalar sadece birer plavradan ibarettir. Hatta bu tür açıklamalar gündeme gelen yeni baskı politikasının adı oluyor. Bu tür "demokratikleşme paketleri" özünde halkımıza karşı sürdürülen kirli savaşın yeni bir açılımıdır. Bu çifte yönlü politikayla ülkemizin bir kan gölüne çevrildiği gün gibi ortadadır.

İşte bu genel çerçevede bizim durumumuz geçenlerde netleşti. Hükümet MGK'nın kararlarını Anayasa Mahkemesi'ne ileterek, Kürtlerin kesinlikle salıverilmeyeceğini resmi belgelerle yürürlüğe koydu. Bu tavırları Kürt halkına karşı izledikleri yolun te-

mel mantığını veriyor bize. Mahkemenin kararı bizler için içerde ve dışarda bulunmaz bir siyasal propoganda silahıdır. Bu silahı iyi kullanmak gerekiyor. TC'yi teşhir etmede, çifte standartlı uygulamaların, Kürt-Türk ayrımı, Kürtlere tarih boyunca farklı "hukuk" uygulandığı, Kürtlerin mevcut koşullarda (!) hiç bir zaman hukuktan yararlanmadıkları yönündeki uygulamaları için bu denli sağlam belge bulmak çok güç. Bunları dünya kamuoyuna teşhir etmek gerekiyor. Önemsememek, savsaklamak ciddi bir yanlış olur. Çünkü yıllardır bizi "bölücülükle" suçlayanların özünde kendilerinin asıl bölücü oldukları apaaçık ortadadır... Ayrıca Süleyman Demirel'in "Bader-Mainhof" örgütünü örnek göstererek "biz de aynımsın yapacağız" şeklindeki açıklaması çok ciddi bir olaydır. Bununla bay Demirel açık bir biçimde "Kürt halkına karşı içerde ve dışarda imhaya yöneleceğiz!" demek istiyor. Onun için bizce (içerdekilere göre) öncelikle şunlar yapılmalıdır:

- 1) Öncelikle bu kararı Avrupa Adalet Divanı'na, Avrupa İnsan Hakları Komisyonları'na götürmek;
- 2) Uluslararası Af Örgütü (Emnesty International), Helsinki Wach vb. kuruluşları bilgilendirmek, TC üzerinde baskı gücü oluşturmak;
- 3) Kararı Türk-Kürt ayrımı temelinde iyice bilince çıkarıp Avrupa kamuoyuna, İnsan Hakları Kuruluşları'na, Kürt dostu örgütlere ve Kürt mücadelesine sempatiyle bakan Milletve-

killerine anlatmak, onları bilgilendirmek;

4) Bu kararı ve pratik sonuçlarını Avrupa basınına yansıtmak, Türkiye'deki hukuk sisteminin iç yüzünü teşhir etmek ve TC'nin Anayasası'nın ilgili maddelerini bu kararla bağlantılı olarak zikretmek, teşhir etmek;

5) Kürdistan'da ortak kampanyalarla Türk hukuk sisteminin Türk-Kürt ayrımcılığını işleyerek ulusal kimliğine ürkek bakan kesimleri uyandırmak;

6) Türk aydınları üzerinde yoğun bir propogandaya girip bu konuda net bir tavır almalarını sağlamak.

Kanımsa bütün bunlar örgütlü bir şekilde yapılmalıdır. Bu, Kürt Federasyonu aracılığıyla, ya da Komita Girtiyen bünyesinde geniş anlamda örgütlenbilir. Tabi ki yönetimi oluşturanlar bu konuda hemfikir olurlarsa.

Anayasa mahkemesi "Teröristler İçin Özel Cezaevi Maddesi"ni onayladığına göre ve son günlerde Süleyman Demirel'in, Turgut Özal'ın konuya eğilip kamuoyunu oluşturma çabalarına bakılırsa, çok yakında Eskişehir yolu tekrar gözükabilir. Artık Türkiye "Latin Amerika"laşıyor. Bizim tek güvencemiz yoldaşlarımız, mücadelenin boyutu ve destek güçlerin dayanışmasıdır. Onun için sorunu dünya kamuoyunda canlı tutmak, bu politikayı teşhir etmek çok önemlidir ve bazı şeylerin önünü almak bununla mümkündür.

M. CAN AZBAY

ALMANYA'NIN BERNBERG ŞEHRİNDE KOÇ-KAK ÜYESİ HÜSEYİN TAN ÖLDÜRÜLDÜ

13 Mayıs 1992 günü Almanya'nın Bernsberg şehrinde KOÇ-KAK üyesi olan Hüseyin TAN hunharca bir şekilde öldürüldü. Bıçaklanarak öldürülen Hüseyin TAN'ın cesedi bir ormanda bulundu. Olay hala açıklığa kavuşturulmadı. Polisin olayla ilgili araştırması devam ediyor.

Hüseyin arkadaş çevresinde yurtseverliği ve dürüstlüğüyle tanınan biriydi. KOÇ-KAK ve bölgede faaliyet gösteren diğer demokratik ve yurtsever örgütlerin çalışmalarına katılıyor, yurtsever faaliyetlerde aktif olarak yerini alıyordu. Bu nedenle Onun öldürülmesi çevrede yurtseverler arasında derin bir üzüntü yarattı. Cezası KOÇ-KAK ve KKDK çevresinden yurtseverler tarafından Kürdistan'a yollandı.

Hüseyin TAN 1 Şubat 1961'de Gercüş'te (Kercesê) doğdu.

Çocuk yaşta ailesi Batman'a göçerek orada yerleşti. Batman'da kahvecilik yapıyordu. Burada yurtsever düşünceler edindi ve yurtsever örgütlere yardımcı bulundu. Polis tarafından sürekli baskı görüyordu, ölümle tehdit ediliyordu. Polis baskısına dayanamayan Hüseyin TAN Eylül 1988'de Türkiye'den ayrılarak Almanya'ya gitti, orada politik iltica talebinde bulundu. Almanya'nın Bernsberg kentinde ailesiyle birlikte bir mülteci kampında kalıyordu. Hüseyin TAN 5 çocuk babasıydı.

Dürüst, samimi ve fedakâr bir yurtsever olan Hüseyin arkadaşın katledilmesi Onu tanıyan yurtsever çevrelerde derin bir üzüntü yarattı. Ama, Onun amısı aramızda yaşıyor. Ailesine ve tüm arkadaşlarına derin baş sağlığı dileklerinizi sunuyoruz.

30 Mayıs 1992
Almanya- KÖLN Çevresinden
Bir Grup KOÇ-KAK Taraftarı

ÖLÜMÜNÜN ÜÇÜNCÜ YILINDA ŞEHİT DR. ABDURRAHMAN KASIMLO VE ARKADAŞLARINI SAYGIYLA ANIYORUZ.

Abdurrahman Kasımlo 22 Aralık 1930'da Doğu Kürdistan'ın (İran Kürdistanı) Urmîye kentinde doğdu. Babası Mahabat Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluş çalışmalarına katılan tanınmış yurtseverlerdendi. Zengin bir ailenin çocuğu olarak doğan Kasımlo ilk ve Orta öğrenimini Urmîye ve Tahran'da yaptı. 1945 yılında Urmîye'de "Kürdistan Demokrat Gençler Birliği"ni kurarak genç yaşta siyasal mücadeleye başladı. 17 Aralık 1946'da Mahabat Kürt Cumhuriyeti yıkıldı, Kadı Muhammed ve arkadaşları 30 Mart 1947'de idam edildiler. Doğu Kürdistan'da uzun bir sesizlik dönemi başladı. Bu suskunluk döneminde Kasımlo öğrenimine devam etmek için Tahran'a gitti. Şahlık yönetiminin yoğunlaşan baskıları sonucu Tahran'da öğrenimine devam edemedi. İran'dan ayrılarak önce İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne kaydoldu. Burada ancak bir kaç ay kaldı. Kamuran Bedirhan'ın yardımıyla Paris'e gitti, orada üniversiteye başladı. Kasımlo Paris'te okurken "Avrupa Kürt Öğrenciler Derneği"nin kuruluş çalışmalarına katıldı. İran yönetiminin Fransız hükümeti nezdindeki yoğun baskıları sonucu Kasımlo Fransa'yı terketmek zorunda kaldı. "Uluslararası Öğrenciler Birliği Bursu"nu kazanarak Çekoslovakya'nın başkenti Prag'a gitti. Prag'da sosyoloji ve siyasal bilimler alanında öğrenim gördü, bu dalda lisans aldı. Siyasal çalışmalarına burada da devam etti. Prag'da okurken "Uluslararası Öğrenciler Birliği"nin çalışmalarında yer aldı. Dünya Gençlik Federasyonu toplantılarına katıldı.

1952'de iktidara gelen başbakan Musaddık döneminde (1952-1955) İran'da nisbî bir demokratik ortam doğdu. Bu ortamdan yararlanan Kasımlo 1954'de Tahran'a döndü. Tahran'da kısa bir dönem kaldıktan sonra Mahabat'a gitti ve İKDP'nin çalışmalarını yönlendirmeye başladı. 1955'de CIA'nın tezgâhladığı askeri bir darbeye Başbakan Musaddık'ın milli iktidarı devrildi. İran'da Şah yeniden iktidarı sağladığı ve Şah'ın diktatörlük yönetimi 1979'a kadar sürdü. 1955 darbesinden sonra tüm politik partiler tekrar illegaliteye çekildi. Ka-

sımlo İran'da (Doğu Kürdistan'da) kaldığı 5 yıllık süre içinde siyasal çalışmalarına illegal olarak devam etti. Kürdistan gazetesinin yayını illegalite koşullarında sürdürdü. Kasımlo koşulların dayatmasıyla tekrar Çekoslovakya'ya (Prag'a) dönmek zorunda kaldı.

Kasımlo Prag'da kalırken Kürdistan'daki gelişmeleri yakından izliyordu. 14 Temmuz 1958'de Irak'ta gerçekleşen devrimin ardından Irak'a gitti. Buradan Doğu Kürdistan'da parti çalışmalarını yeniden hızlandırmaya çalıştı. Ancak 1961 yılında Irak yönetimi Onu yurt dışı etti.

Tekrar Prag'a dönen Kasımlo 1962 yılından başlayarak Prag Üniversitesi'nde ekonomi dalında öğrenimini derinleştirdi, doktora yaptı. Prag Üniversitesi'nde ve daha sonra Paris'te belli aralarla 1979'a kadar ekonomi dalında öğretim görevlisi (Doktor) olarak ders verdi. Dr. Abdurrahman Kasımlo politik faaliyetleri yanında bilimsel ve akademik alanda da çalışmalarını yoğunlaştırdı. Önemli eserlerinden biri olan "Kürdistan Ve Kürtler" dahil, bir çok kitap yazdı. Kitapları bir çok dile çevrilmiştir.

Abdurrahman Kasımlo 1971 yılında toplanan İKDP'nin III. Kongresi'nde partinin MK üyeliğine seçildi ve ardından parti Genel Sekreterliği'ni üstlendi. Kasımlo 19 yıl boyunca (1971-1989) İKDP Genel Sekreteri olarak görev yaptı.

Abdurrahman Kasımlo Kürt ulusal tarihinde saygın yeri olan ulusal önderlerden biri olduğu kadar uluslararası düzeyde de Kürt ulusal hareketinin tanınan bir lideriydi. Doğu Avrupa ülkelerinde olsun, Batı Avrupa ilerici-demokratik çevrelerinde olsun tanınan, sevilen ve görüşüne başvurulana bir siyasal kişiliğe sahipti. Kasımlo uzun yıllar Sosyalist Enternasyonal başta olmak üzere bir çok uluslararası insancıl, demokratik ve özgürlükçü kuruluş içinde yer aldı, faaliyetlerine aktif olarak katıldı. Genel Sekteterliğini yaptığı İKDP Sosyalist Enternasyonal'in üyesi olmuştu. Kürt Sorununun enternasyonalize edilmesinde Onun çok büyük katkıları oldu. Bilimsel ve akademik kişiliği yanında geniş bir en-

telektüel birikime de sahipti. Kürtçe'nin iki lehçesi ve Farsça dışında 6 dil biliyordu. Dr. Abdurrahman Kasımlo, Kürt ulusal tarihinin yakın döneminde uluslararası düzeyde en çok tanınan ve etkinliği olan önde gelen bir liderdi.

Abdurrahman Kasımlo 13 Temmuz 1989 günü Viyana'da İran yönetiminin temsilcileriyle "Kürdistan'a Otonomi" görüşmelerini sürdürmek için gittiği bir toplantıda haince bir pusuda İran hükümetinin görevlendirdiği katiller tarafından şehit edildi. Bu hain saldırıda İKDP'nin Polit Büro üyesi ve Avrupa Temsilcisi Abdullah Kadiri ile Viyana Üniversitesi öğretim görevlisi Dr. Fazıl Resul'de şehit edildiler. Bu olay bir kez daha gösterdi ki sömürgeci düşmana karşı iyi niyet ve güven beslemek Kürt ulusal hareketine hep zarar vermiş ve verecektir. Kürt ulusal tarihinde buna benzer çok sayıda olay yaşanmıştır. Başta İran olmak üzere sömürgeci devletler "görüşmek ve anlaşmak" planlarıyla bugüne kadar bir çok Kürt önderini bu şekilde katletmişlerdir. Kürt önderlerinin bu tür siyasal saflıklara düşmemesi için bu olayın son bir örnek olmasını diliyoruz.

Mollalar rejiminin baskı ve şantajlarının sonucu Avusturya yönetimi İran yönetimiyle anlaşmaya vararak katilleri serbest bıraktı, olayın üzeri bir sis perdesiyle kapatıldı ve bu perde hala aralanmış değildir. Anlaşılan bu sis perdesi kolay kolay aralanmayacaktır da. Başta Avusturya hükümeti olmak üzere, sözde "terörizme karşı" ve insan haklarından yana olduğunu söyleyen Avrupa ülkeleri, İran'ın uyguladığı bu "devlet terörizmine" boyun eğmekle ve bu olayın üzerine gitmemekle gerçekte bu cinayette suç ortaklığını kabullenmiş oluyorlar.

Dr. Abdurrahman Kasımlo ve mücadele arkadaşı Abdullah Kadiri 20 Temmuz 1989 günü Paris Kürt Enstitüsü'nde düzenlenen bir törenle Paris'te devrim şehitlerinin yattığı ve Yılmaz Güney'in de gömülü bulunduğu Père Lachaise mezarlığında binlerce insanın katıldığı görkemli bir törenle toprağa verildi.

Şehit edilmesinin 3. yıl dönümünde Dr. Abdurrahman Kasımlo ve arkadaşlarını saygıyla anıyoruz. ***

Sayfa 28'nin devamı

12 Eylül 1980 günü Türkiye'de beş cuntacı general tarafından askeri bir darbe yapıldı. Kitleli tutuklamalar, kurşuna dizmeler, idamlar, siyasi cinayetler ve sistematik işkence hiç durmaksızın devam etti. Yargısız açık infazlar yapıldı, bugüne kadar kayıplara karışanların sayısı dahi bilinmiyor. Faşist yönetim devletin tüm kurum ve kuruluşlarını "emir-komuta" zinciri içinde ırkçı-faşist bir temelde yeniden biçimlendirmeye başladı. O zamanki mevcut Anayasa'yı feshederek Nazi Almanyası'nın faşist hukukunu aratmayacak yeni bir anayasa taslağını namluların gölgesinde ve şiddetli baskılarla 0/092 gibi mantık dışı bir sonuçla zorla halka onaylattı. Dünyaya bu yeni Anayasa'nın "halkın çoğunluğu" tarafından onaylandığını ilan ettiler. Daha sonra "demokrasiye geçiyoruz" yalanlarıyla icazetli yeni partiler oluşturdular. Darbeci generaller seçimlerde belirledikleri adayları parlamentoya yine silah zoruyla seçtirdiler. Bu seçilen unsurlar cuntayla içiçe olan kesimlerdendi. Bu yeni parlamentonun yaptığı ilk iş faşist cuntanın prestijini düzeltmek oldu. Bu icraatlarından biri de "Atatürk Barış Ödülü"dür. 1988 yılından bu yana düzenli olarak "Atatürk Barış Ödülü" diye bir uygulama başlattılar. Bu ödülü döktüğü kanların bedeli olarak cuntanın başı halk düşmanı Kenan Evren'e verdiler.

Türkiye'de bu konu demokrasi güçleri arasında öylesine tartışıldı ki, artık bu ödülün gelecek yıl bir işkenceciye verileceği gözüyle bakılıyordu. Ancak son yıllarda Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin büyük bir ivme kazanarak kitleleşmesi karşısında Türk egemen güçleri dış kamuoyunda yıpranan prestijlerini düzeltmek için bu ödülü size layık gördüler. Böylelikle sizin mücadelenizin, kimliğinizin arkasına sığınarak ne denli "barışsever" olduklarını isbat etmektedirler. Bu çirkef politikaya sizin gibi soylu ve mücadeleci bir kişiliği olan birinin alet edilmesi beni çok üzdü. Buna karşı çıkmak, bu riyakâr ve çirkef politikaları teşhir etmek için doğrudan size yazmak istedim.

Belirtmek isterim ki burada yazdıklarım aynı zamanda dünya demokratik kamuoyuna, gerçek barış sever insanlara açık bir mektuptur. Tüm barış sever insanlığa bir mesajdır.

Size verilmek istenen bu ödülle Kürdistan'da Kürt halkına karşı uygulanan baskı, zulüm, inkâr, asimilasyon ve katliam politikası gizlenmek isteniyor. Türkiye'de ve Kürdistan'da halka, demokratik güçlere, gerçek barış sever insanlara uygulanan faşist politikaların üstü örtülmek isteniyor. Kürt halkının Ulusal Bayramı olan Newroz'da Cizre'de, Şırnak'ta, Mardin'de vb. gerçekleştirilen soykırımın "barış" adına meşrulaştırılması isteniyor.. Nasıl ki Botha'nın ırkçı yönetimi sizi ve yoldaşlarınızı "terörist" ilan edip halkınızı katliamlardan geçiriyorduyorsa, bugün TC devleti de aynı yöntemlerle Kürt halkına yönelik bir katliam politikası uygulamaktadır.

Ülkelerimiz, dillerimiz, renklerimiz ayrı olsa bile sizinle kardeşiz ve aynı baskılara maruz kalıyoruz. Biz, sizin dilinizden anlıyoruz, sizin de, bizim dilimizden anlayacağınızı umuyoruz. Bu umutla Türk ve Kürt halkları adına, tüm demokrat ve barış sever insanlar adına sizden ırkçı-sömürgeci Türk yöneticilerinin bu çirkin politikasını teşhir etmenizi ve soylu mücadeleci kişiliğinizi bu çirkin davranışa alet etmelerine olanak tanımamamızı istiyorum.

Bununla birlikte ilişikte gönderdiğim mektupta da TC'nin ne denli ırkçı bir yönetime sahip olduğu kısaca vurgulanmıştır. (*) Özellikle de TC Anayasası'nın Kürt-Türk ayrımı temelinde verdiği kararın "eşitlik" tablosuna dikkatinizi çekmek istiyorum.

Dilerseniz şimdi de kısaca kendimi tanıtayım: 1961 Diyarbakır doğumlu Kürdistanlı bir sosyalistim. 12 Eylül 1980 faşist darbesinden önce, 17 Mart 1980 tarihinde, TC'nin millitarist güçlerince tutuklandım. Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK) örgütünün bir üyesi olarak Cunta yönetimi altında yargısız, savunmasız bir şekilde İDAM cezasına çarptırıldım. 7 yıl Askeri

Cezaevinde kaldım, bu cezaevi işkenceleriyle ünlenen 5 Nolu Diyarbakır Askeri Cezaevi'dir. Kaldığım süre boyunca değişik işkencelere maruz kaldım. 70'e yakın arkadaşımız işkenceler sonucu yaşamını yitirdi. Aydın, Bursa, Çanakkale, Eskişehir ve tekrar Bursa olmak üzere 12 yılı aşkın bir süredir değişik cezaevlerinde kahyorum. Kısacası sizin cezaevi rekorunuzu kırmamam bile, bu rekoru zorlamam söz konusudur...

Mektubumu sonlarken, halklarımızın kardeşliği adına şahsınızda yoldaşlarınıza/mücadeleci Güney Afrika halkına en içten duygularıyla selam, sevgi ve dostluk dileklerimi iletir; mücadelenizde başarılar diliyorum.

Sevgiyle, dostlukla...

20.4.1992

M. CAN AZBAY

Adres:

M. Can Azbay

Özel Tıp Cezaevi

C/Blok 160 13

BURSA/TURKEY

(*) Adı geçen "Mektup" M. Can AZBAY tarafından hazırlanan 3 sayfalık İngilizce bir metin olup Anayasa Mahkemesi'nin 31 Mart 1992 tarihli 3713 sayılı kararını konu edinen ve Kürtlere uygulanan ayrımcı hukuk uygulamalarını verilerle ortaya koyan bir mektuptur. Mektup insan hakları savunucusu uluslararası kişi, kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir. (Niştîman)

NELSON MANDELA'YA AÇIK MEKTUP

Bursa Özel Tıp Cezaevi'nde yatan KUK Davası'ndan Müebbet Hükümlü M. Can AZBAY tarafından Afrika Ulusal Kongresi-ANC'nin (African National Congress) lideri Nelson Mandela'ya gönderilen bu mektup, aynı zamanda açık bir mektup olduğundan, Türkçesini Nişîman okuyucularına da sunmayı yararlı gördük.

Sayın Nelson Mandela,

Öncelikle sıcak selamlarımı yollar dostluk, dayanışma ve sevgilerimi sunuyorum.

Politik yaşamımın gereği ve insanlık ailesinin duyarlı bir bireyi olarak mücadelenizi ve kişiliğinizi yakından izliyorum. İrkçılığa karşı yürüttüğünüz mücadele-nizle, uzun hapisane yaşamınızla sizi daha yakından tanıdım. Mücadelenize derin bir saygı duyduğumu belirtmek istiyorum. Başarılarınız başarılarımız, direnişleriniz direnişimizdir inancıyla, ırkçılığa karşı yürüttüğünüz savaşı taktir ediyorum.

Kendimi tanıtmadan önce size bu mektubu neden yazdığımı belirtmek istiyorum.

Türk basın ve yayın organlarında bu yılki "Atatürk Barış Ödülü"nü size layık görüldüğü bildiriliyor. Bu konuda şahsınıza yönelik bir eleştirim söz konusu değil elbette. Ancak, sizin gibi ırkçılığa karşı uzun ve zorlu bir mücadele veren ve uluslararası saygınlığı olan bir liderin isminin bu tür çirkef politikalara alet edilmesi beni derinden üzüyor. Bu üzüntülerim aslında Kürt ve Türk halklarının ortak duygularının da bir ifadesidir. Bu duyguları size iletmeyi kendime bir görev olarak kabul ediyorum. Bunu, aynı zamanda ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı mücadelenin bir gereği olarak görüyorum ve bu sorumluluk gereği olarak yazıyorum.

Sizden önce bu ödüle kimleri layık gördüklerini anıtsatmak istiyorum. Bu ödül 1988 yılında Almanya Cumhurbaşkanı Richard Von Weiseker'e verildi. 1989 yılında NATO Genel Sekreteri Josef Luns'a verildi. 1990 yılında faşist Türk cuntasının başı Kenan Evren'e verildi. Türk yöneticileri bu yıl ki "barış" ödülünü ise size layık gördüler.

Yukarıda sıraladığım kişiler arasında isminizin yer alması gerçek barış severler, ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı mücadele edenler için hiç de hoş olmayan bir tablo oluyor. Yukarıda adı geçen kişilerin hiç de barış sever kişiler olmadıkları ve nitelikleri gerçek barış sever insanlar tarafından yakından biliniyor. Sizi bu kategoriye dahil etmek isteyenler aslında gölgenize sığınarak dünya kamuoyunda sömürgeci, ırkçı-faşist yüzlerini gizlemek istiyorlar.

Bilmem bu "barış ödülü"nü öyküsünü biliyor musunuz? Kısaca bunu anlatmak istiyorum:

Devamı sayfa 27-de